

L'eutanàsia en centres veterinaris de petits animals

**DEONTOLOGIA I VETERINÀRIA LEGAL
CURS 2009-2010**

Pellín Serra, Laura
Toset Masdeu, Joaquim
Vilarrasa Gustems, Ester

RESUM

En aquest treball s'ha tractat el fenomen de l'eutanàsia des de diferents punts de vista. Així, a més dels fonaments teòrics i legals, s'ha analitzat l'opinió de diversos sectors de la població: veterinaris, estudiants de veterinària i la del Dr. Enric Alonso de Medina, biòleg i etòleg. D'aquesta manera, el treball ofereix la visió de diferents criteris, sentiments, comportaments i actituds davant de l'acte eutanàsic.

ELS AUTORS

Els autors d'aquest treball, declarem:

- El contingut d'aquest treball és original en la seva totalitat.
- Tots els diferents apartats d'aquest treball s'han realitzat de forma conjunta.

Laura Pellín Serra

Joaquim Toset Masdeu

Ester Vilarrasa Gustems

“La victòria no és vèncer la mort, ni tan sols retardar-la al màxim, al preu d'un acarnissament terapèutic que ningú desitja; la victòria consisteix en viure bé fins al final, vivint bé, sense patiment ni dolor.”

Comissió d'AVEPA

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	4
2. FONAMENTS TEÒRICS I LEGALS	5
2.1. El procés biològic de la mort	5
2.2. Definició d'eutanàsia	5
2.2.1. Etimològica	5
2.2.2. Legal	5
2.2.3. Clínica	5
2.3. Ètica i moral	6
2.4. Condicions en què és lícit practicar l'eutanàsia	7
2.5. Qüestions tècniques	9
2.6. Qüestions estètiques	11
2.7. Altres qüestions legals	13
2.7.1. Regulació de la praxi veterinària en l'eutanàsia	13
2.7.2. Consentiment escrit	13
2.7.3. Eliminació del cadàver	13
3. L'EUTANÀSIA EN EL CONTEXT DE LA PREMSA	14
4. ESTUDIS DE CAMP	17
4.1. Enquestes	17
4.1.1. A veterinaris	17
4.1.1.1. Objectius de l'enquesta	17
4.1.1.2. Formulari de l'enquesta	18
4.1.1.3. Buidat de les enquestes	22
4.1.1.4. Anàlisi de dades	29
4.1.2. A estudiants de veterinària	42
4.1.2.1. Objectius de l'enquesta	42
4.1.2.2. Formulari de l'enquesta	42
4.1.2.3. Buidat de les enquestes	44
4.1.2.4. Comentaris dels enquestats	48
4.1.2.5. Anàlisi de dades	54
4.2. Entrevista	66
4.2.1. Objectius de l'entrevista	66
4.2.2. Transcripció de l'entrevista	66
5. CONCLUSIONS	71
6. BIBLIOGRAFIA	75

1. INTRODUCCIÓ

Aquest no és un treball corrent. De fet, durant els gairebé cinc anys que portem de carrera, ens han acostumat a fer treballs més pràctics, més aplicats, i tots ells destinats a aconseguir coneixements que fóra important retenir per a la nostra posterior vida laboral (la qual cosa, evidentment, és imprescindible). Tot i així, fins ara, ben poc ens havíem aturat a pensar, a reflexionar. A preguntar-nos com funcionen certes coses, què en pensa cadascú, com afrontem certes situacions que, a partir d'ara, formaran part de les nostres responsabilitats. El primer dia d'entrar a la facultat, et donen tot de material escolar, entre el qual hi podem trobar un full, de signat obligatori, que ens diu que si volem estudiar veterinària hem de ser conscients que experimentarem amb animals. T'està bé? Perfecte. No t'està bé? Al carrer. Aquest era el primer indici que l'opinió dels estudiants (en aquest tema concret, deixem-ho clar), era poc important. Així doncs, ara que se'ns ha empès a reflexionar i preguntar-nos per la nostra pròpia manera de ser, hem escollit preguntar-nos sobre l'eutanàsia, un fenomen que qualsevol veterinari que treballi en una clínica de petits animals haurà de dur a terme, sense més remei, ja que això també formarà part del sou que li posarà un plat a taula.

Nosaltres, doncs, hem escollit aquest tema: l'eutanàsia en clíniques de petits animals. Som conscients que es tracta d'un tema gastat, debatut en infinites converses formals i col·loquials, i al qual podem aportar ben poques novetats. Tot i així, també acaba essent una reflexió eterna, ja que qualsevol veterinari que comenci a exercir s'hi haurà de trobar en primera persona, i en aquestes situacions, ningú pot reflexionar per un mateix. Per això, com a estudiants de cinquè de veterinària, encara ens podem considerar uns novells de la matèria, i això és el que ens ha empès a preocupar-nos per aquesta situació. Què en pensa, la gent? Què en pensa, el sector? I nosaltres mateixos, què en pensem ara, i què en pensarem quan acabem el treball?

L'eutanàsia no és un assumpte senzill. Només cal observar la polèmica que envolta la mateixa, aplicada en éssers humans, i no la podem distanciar gaire del nostre cas, ja que cada dia tenim més animals de companyia, els antropomorfitzem, i ens impliquem en una relació cada vegada més forta, emocionalment, amb el nostre animal. A més, i sense ser menys important, els animals han de poder gaudir d'uns drets, d'una dignitat, i d'un tracte adequat i positiu. Això és el que planteja l'eutanàsia com una matèria complexa.

De fet, tots tenim clares certes postures. Si ens plantegéssim dos extrems radicalitzats, tindríem clar com actuar però, per sort o per desgràcia (tot i que ens atreviríem a dir que més aviat és sort), la vida està plena de matisos, i cada decisió no es pot prendre agafant-se únicament a arguments absoluts. Així doncs, en la realització d'aquest treball, intentarem esbrinar totes les posicions existents, els pensaments i les idees, el més variades possible, per tal de treure'n alguna conclusió o bé, madurar les nostres pròpies idees, per assolir la posició més justa, més raonada, i en la qual aconseguim sentir-nos segurs.

Per tant, en aquest treball hi inclourem diferents aspectes, com les pròpies bases legals, les opinions dels veterinaris llicenciats i els que encara estan per llicenciar, entrevistes, reflexions i informació vària, per tal de poder assolir, finalment, unes bones conclusions que, a part de per aprovar l'assignatura (que això sempre és desitjable, però també és important aconseguir que quedi en segon terme), ens serveixin per tenir les idees més clares, la raó més entrenada i el cor més preparat, per tal d'esdevenir, des d'ara, millors professionals, i en el fons, és clar, millors persones.

2. FONAMENTS TEÒRICS I LEGALS

2.1. EL PROCÉS BIOLÒGIC DE LA MORT

La mort és un procés natural i característic que compartim amb tots els éssers vius. Ara bé, encara que tothom sàpiga que és així, sempre és difícil i dolorós, ja que representa la pèrdua de la continuïtat de l'existència dels individus, la ruptura dels lligams i la interrupció de les activitats, relacions i projectes.

Des del punt de vista fisiològic, la mort ha estat definida com una fi irreversible de les funcions vitals. En els vertebrats, la mort es dona quan els sistemes nerviós central, respiratori i cardiovascular deixen de funcionar. Com a conseqüència, les cèl·lules i estructures que integren el procés de la vida es desorganitzen i inicien el procés d'autòlisi, perdent, així, l'habilitat d'interactuar amb l'entorn; és el que s'anomena **mort somàtica o biològica**.

D'altra banda, es parla de **mort cerebral** quan es perd la capacitat de mantenir la respiració espontàniament. Per tant, parlar de mort cerebral és el mateix que parlar de **mort clínica**, encara que el cor pugui continuar batejant i l'organisme pogués seguir oxigenant-se amb l'ajuda d'un respirador mecànic.

2.2. DEFINICIÓ D'EUTANÀSIA:

2.2.1. Etimològica

La paraula "eutanàsia" prové dels vocables grecs: "eu" que significa "verdadera, bona" i "Thanatos" en referència a la deessa grega de la mort que guiava les ànimes mortes a Hades. Així, per ells, aquest mot significava una "bona mort", que era equivalent a una "verdadera mort"; és a dir, una mort sense dolor, patiment ni angonya.

2.2.2. Legal

Segons l'article 2 de la Llei 3/1988, de 4 de març, referent a la Protecció dels Animals, el terme eutanàsia es defineix com l'acte pel qual es provoca la mort d'una manera plàcida, sense dolor, temor ni ansietat.

2.2.3. Clínica

Acte clínic, efectuat per personal especialitzat, que consisteix en provocar la mort de l'animal de la millor manera possible; és a dir, sense dolor ni angonya, amb l'objectiu d'evitar el patiment que esperaria a l'animal si se li allargués la vida. Dit d'una manera més pragmàtica, consisteix en l'administració mèdica d'un agent letal amb la intenció d'alleujar el pacient d'un insuportable i intractable patiment.

Si es desglossen les parts de la definició i s'amplien, tenim que:

- a) És un acte clínic: Això implica que ha d'anar precedit d'una història clínica, d'un examen físic, d'un diagnòstic i un pronòstic; és a dir, cal un raonament que avalui la situació actual de l'animal, i el futur immediat que li espera, donades unes certes circumstàncies.

- b) Efectuat per personal especialitzat: El punt 6 de l'Article 3 de la Llei 3/1988, de 4 de març, especifica molt clarament, que l'eutanàsia d'un animal ha de ser duta a terme, únicament i intransferiblement, per un veterinari col·legiat. Així doncs, només el professional citat pot realitzar aquest procediment, ja que cal un coneixement de l'estat de l'animal i de les tècniques adequades que s'han de portar a terme. Aquestes tècniques, per sobre de tot, han de garantir la mort sense dolor ni patiment (sempre vetllant pel benestar animal), fet que implica que el professional sàpiga adaptar el protocol a les proporcions de l'espècie i de l'individu en qüestió.
És en aquest punt en què sacrifici i eutanàsia deixen de ser sinònims, atès que en el primer cas, no és necessària la intervenció d'un tècnic, fet que implica que es deixa d'assegurar una mort tranquil·la i indolora.
- c) Amb l'objectiu de provocar la mort: Cal deixar molt clar al propietari que la finalitat de l'eutanàsia no és pal·liar el dolor, ja que aquest sí que es pot tractar, sinó que busca la mort de l'animal com a última alternativa per evitar el patiment.
- d) Amb el menor dolor i angonya possible: D'una banda, el coneixement de la tècnica garantirà l'absència de dolor físic, i per l'altra, el fet de cuidar les qüestions de tipus psíquic (com seria el patiment viscut per fòbies, la sensació d'abandonament...) evita l'angoixa de l'animal.
- e) Donat l'inevitable patiment al que es veu exposat l'animal, en l'actualitat o en un futur immediat: En aquest apartat, segurament, és on es desperten més dilemes ètics, ja que en aquest estricte sentit, només inclouríem com a candidats a practicar l'eutanàsia aquells animals que són malalts terminals. Això no obstant, també ens hem de qüestionar altres situacions: eutanasiar un animal agressiu per raons de seguretat, o adoptar l'eutanàsia com a mesura preventiva, en casos en què es preveu que l'animal serà abandonat (per impossibilitat del propietari per mantenir l'animal) i, en conseqüència, patirà una mort més dramàtica i més agònica.
- f) Amb el consentiment del propietari (sempre que en tingui): Ja que la decisió de morir no la prenen els animals, sinó que és una decisió humana i, en últim terme, del propietari. A més, el propietari, que habitualment és qui conviu cada dia amb l'animal, és qui millor pot detectar canvis de comportament que indiquin una mala qualitat de vida per part de la seva mascota, tot i que de vegades és difícil que els puguin avaluar de manera objectiva. És per això, que el consell del veterinari serà molt important en la majoria dels casos, atès que el propietari, d'una banda no vol que el seu animal de companyia pateixi, però es troba amb el dilema que tampoc vol renunciar a ell mentre aquest segueixi tenint ganes de viure. Així, hi ha situacions en què el propietari vol salvar la vida de la seva mascota costi el que costi únicament per raons emocionals i egoistes, sense tenir en compte el patiment que pot ocasionar al seu animal el fet de mantenir-lo en vida.

2.3. ÈTICA I MORAL

L'eutanàsia afecta principalment a l'animal, però el **propietari** i el **veterinari** també hi estan íntimament implicats. Així, el propietari serà qui tingui l'última paraula, i el veterinari serà qui dugui a terme l'acció. Això no obstant, indirectament, també hi intervenen altres parts: la

legislació, les indústries farmacèutiques i la societat en general. Això, doncs, genera conflictes o dilemes ètics entre les parts implicades.

El **principalisme** és un mètode que proposa analitzar diversos principis morals bàsics per intentar resoldre aquests conflictes ètics:

- Principi de no maleficència: Consisteix en què qualsevol de les actuacions ha de garantir l'absència de patiment i, en tot cas, ha d'intentar disminuir-lo. En cap ocasió es pot augmentar el patiment ni crear un mal nou.
- Principi de beneficència: S'assumeix el compromís de promoure el bé i actuar de la manera que més li convingui al pacient. Això no obstant, sempre s'ha de comptar amb l'opinió del propietari, ja que no es pot imposar un bé moral.
- Principi d'autonomia: Cal tenir present que els clients participen activament i responsablement en els processos duts a terme en el seu animal. Els veterinaris sempre han de respectar les decisions dels propietaris i permetre'ls que prenguin decisions (sempre informades) sobre les actuacions a realitzar. És per això que s'ha d'establir un diàleg i una col·laboració entre ambdues parts implicades, generant un clima de confiança que propiciï la transmissió de la informació.

Així, quan un veterinari proposa practicar l'eutanàsia, cal tenir present que, abans, ha fet tot un procés de reflexió, en el qual hi intervenen:

- a) Ètica personal: Ja que la pròpia noció de mort que el professional té, es traduirà en la comunicació conscient o inconscient que oferirà als seus clients i pacients.
- b) Ètica professional: Perquè el veterinari té el convenciment que és la millor opció per l'animal. De vegades, alguns propietaris poden pensar que el veterinari ho aconsella perquè és la millor opció econòmica per la seva clínica, i això no és així, més aviat el contrari, ja que segurament la despesa seria major si mitjançant tractaments, que se sap que no tindran efecte, s'intentés allargar la vida de l'animal, sense tenir en compte el seu patiment. Així doncs, no s'hauria de dubtar de la credibilitat professional, ja que mitjançant els coneixements que han estat transmesos al veterinari, durant els seus estudis, l'últim que ell vol és la mort d'un pacient seu. Així doncs, quan la recomana practicar, és perquè considera que l'acte eutanàsic és el més recomanable per assegurar el benestar animal, que és el que legitima la seva professió.
- c) Ètica organitzativa: perquè el fet de treballar en una clínica no implica que l'eutanàsia es tracti d'un servei més per desfer-se dels animals; és a dir, no és una qüestió de mercat, ja que no hi intervé l'oferta i la demanda, sinó que, per sobre de tot, es vetlla pel benestar animal i, per tant, l'eutanàsia només es practica quan resulta ser la millor opció per un determinat animal.

2.4.CONDICIONS EN QUÈ ÉS LÍCIT PRACTICAR L'EUTANÀSIA

Cal tenir present que les percepcions del concepte "mala qualitat de vida", per part dels propietaris, poden arribar a ser molt diferents. Així, n'hi haurà que pensaran que una pèrdua d'interès per l'entorn per part de l'animal, ja és suficient per plantejar-se l'eutanàsia, i d'altres que no la prendran com una opció fins que l'animal tingui dificultats per respirar. Entre aquests dos extrems, n'hi haurà d'altres que pensaran que la incapacitat de caminar i

d'aixecar-se és l'indicador de la pèrdua de la qualitat de vida. És per això que, donada la divergència d'opinions, és millor tenir en consideració factors mesurables i, per tant, més objectius. Per això, és important que el veterinari formuli al seu client diverses preguntes, per treure l'entrellat de com està realment l'animal, i poder aconsellar al seu client de manera més objectiva. Algunes exemples podrien ser:

- L'animal té dolor?
- El dolor pot ser pal·liat?
- L'animal és capaç de respirar sense dificultats?
- L'animal és capaç de menjar suficientment per mantenir el seu pes?
- L'animal és capaç de beure suficientment per mantenir-se hidratat?
- L'animal és capaç d'aixecar-se per poder orinar i defecar?
- L'animal ha perdut l'interès d'interactuar amb la gent i altres animals presents al seu entorn habitual?

El conjunt de respostes poden donar una visió més orientativa sobre l'estat en què es troba l'animal i si l'eutanàsia és una opció a plantejar-se o encara es pot esperar més.

D'aquesta manera, hi ha situacions en què l'aplicació de l'eutanàsia estaria justificada quasi des de tots els punts de vista. Alguns exemples serien:

1. Quan el pacient no pot ser tractat per tenir una malaltia terminal o incurable, i ha perdut la qualitat de vida.
2. Quan el pacient està en patiment permanent, tant sigui físic com psicològic.
3. Quan el pacient sigui agressiu i no pugui ser resocialitzat sota cap mètode. Així, l'eutanàsia es practicarà quan l'animal suposi un risc per a les persones i altres animals del seu voltant.
4. Quan sigui l'única opció per un animal que suposi un risc epidemiològic real i confirmat tècnicament de malaltia zoonòtica greu.

En principi, totes les situacions exposades anteriorment, poden semblar més o menys òbvies, però n'hi ha de no tant clares, com les exposades a continuació:

5. Quan hi ha tractament possible, però el propietari no se'n pot fer càrrec econòmicament o no vol mantenir un animal amb discapacitats.
6. Animals abandonats, però que estan sans, i no se'ls pot assegurar unes possibilitats tant físiques, tècniques com econòmiques (inclou tractaments, allotjament, aliments...) que els puguin aportar un benestar físic i psíquic.
7. Quan el propietari no està disposat a prendre les mesures necessàries per a resoldre un determinat problema de comportament del seu animal.
8. Quan el propietari s'ha de moure de domicili i a la nova casa no se li accepta tenir animals.

En aquests casos, l'eutanàsia esdevé innecessària, ja que el problema no el té l'animal, sinó el propietari, que és una persona còmoda, facilista, immadura i deficient en la seva responsabilitat com a tutor de la integritat de la seva mascota. És quan els veterinaris entren en conflicte:

- El client és un propietari amb un dret incontrovertible a dictar què fer amb la seva propietat?
- La manera més ràpida per resoldre un determinat problema és eliminar l'animal, abans que intentar resoldre el problema i prevenir-lo?
- El veterinari està obligat a seguir les instruccions del client?

Aquests dilemes apareixen perquè en la medicina veterinària, la implementació de principis ètics no és tan fàcil com en medicina humana, ja que en aquesta última, clarament s'assumeix que totes les vides humanes tenen el mateix valor. En canvi, en la professió que en aquest cas ens incumbeix, el valor dels animals és relatiu. Així, depèn de molts factors com el lligam emocional amb el propietari, del valor econòmic atorgat a l'animal, del cost del tractament...

2.5. QÜESTIONS TÈCNIQUES

Tal com hem dit, l'objectiu de l'eutanàsia és aconseguir una mort sense dolor ni patiment. Així, per aconseguir-la, cal una ràpida pèrdua de la sensibilitat i consciència, abans de qualsevol altra actuació. D'aquesta manera, tots els agents anestèsics emprats habitualment, poden ser utilitzats per crear l'estat d'inconsciència. Això no obstant, alguns són més acceptables que d'altres, tenint en compte la velocitat i la facilitat amb la qual creen la inconsciència.

És per aquest motiu que, segons l'Article 4 de la Llei 3/1988 de 4 de març, no es consideren acceptables els mètodes següents:

- Sagnat: Ja que la hipovolèmia extrema que pateix l'animal, abans d'estar inconscient, li produeix ansietat. Així que només es podria dur a terme en animals prèviament atordits o anestesiats.
- Decapitació: No hi ha una inconsciència que garanteixi una manca de patiment abans de la mort. Resulta prohibit, també, per totes les connotacions que comporta.
- Dislocació de coll: És un mètode salvatge que no garanteix en absolut la manca d'angoixa per part de l'animal.
- Bala captiva: És èticament censurable i provoca una mort molt angosiós.
- Embòlia per aire: No es recomana, ja que pot anar acompanyada de convulsions, opistòtons i vocalitzacions. Si es fa, ha d'anar precedida d'anestèsia.
- Atordiment: Dóna lloc a inconsciència, però no és un mètode d'eutanàsia. És per això, que ha d'anar seguit d'un mètode que asseguri la mort.
- Ofec: És inacceptable, atès que promou que l'animal s'escapi, a més de ser inhumà.
- Bloquejants neuromusculars: Abans de la pèrdua de consciència, provoquen dolors musculars i sensació d'asfíxia.
- Relaxants musculars: Només es consideraran vàlids si existeix una sedació profunda o anestèsia prèvies.
- Estricnina: Perquè causa convulsions violentes i contraccions musculars doloroses.
- Nicotina, sulfat de magnesi, clorur de potassi: No s'accepten, atès que quan s'utilitzen de manera individual, aquestes drogues causen una aturada respiratòria o cardíaca abans de la inconsciència, fent que l'animal percebi dolor o ansietat després que quedi immobilitzat.

- Cloroform: És un compost hepatotòxic i un potent carcinogen. No s'utilitzarà, perquè suposa un perill la seva manipulació i és un mètode inacceptable, perquè la seva actuació no és immediata.
- Cianur: Suposa un perill extrem pel personal i la manera de morir és, com a mínim, estèticament censurable.
- Hidrat de cloral: Aquest deprimeix lentament l'activitat cerebral. Així, la mort es produeix per hipòxia, com a conseqüència de la depressió del centre respiratori. Tot i així, el seu principal inconvenient és que la mort sol anar precedida de panteix, espasmes musculars i vocalitzacions. És per això que no s'accepta el seu ús en animals de companyia, atès que els seus efectes indesitjables són estèticament i èticament qüestionables.
- Fàrmacs que indueixen convulsions prèvies a la pèrdua de consciència
- Altres: detergents, dissolvents, desinfectants o altres sals o tòxics.

És per això que, segons l'Article 3 de la Llei 3/1988, de 4 de març, les opcions per dur a terme l'eutanàsia són:

- Drogues inhalatòries: Habitualment no solen ser les d'elecció, atès que actuen més lentament i, per tant, són més estressants per l'animal. Així, per aconseguir una sedació i mort ràpida mitjançant gasos, la concentració ha de ser alta. D'altra banda, també s'ha de tenir en compte que aquestes substàncies poden suposar un perill potencial per les persones: explosió (èter), narcosi (halotà) i hipoxèmia (òxid nítric i monòxid de carboni). Tot i així, aquests gasos seran molt útils a l'hora d'induir la narcosi prèvia en animals molt petits, en els quals, la injecció intravenosa sigui especialment difícil (neonats i exòtics).
Així, els gasos d'elecció seran: halotà (indueix l'anestèsia ràpidament, i resulta ser l'anestèsic inhalatori més efectiu per practicar l'eutanàsia), isofluorà, sevofluorà, desfluorà i enfluorà.
- Drogues injectables: L'ús d'aquests agents és el mètode més ràpid, segur i pràctic de procedir a realitzar l'eutanàsia. Dins d'aquest grup, es poden distingir:
 - a) Derivats barbitúrics: Actuen deprimint el sistema nerviós central en ordre descendent, començant pel còrtex cerebral, fet que provoca la pèrdua de consciència, que condueix cap a l'anestèsia. Ara bé, mitjançant una sobredosi, s'aconsegueix una anestèsia profunda que provoca l'apnea, per depressió del centre respiratori, seguida per la parada cardíaca. Així, tots els derivats barbitúrics emprats per l'anestèsia seran acceptables per provocar l'eutanàsia per via intravenosa. El seu principal avantatge rau en la rapidesa de la seva acció; és per això que aquests són la millor opció per proporcionar eutanàsia als animals de companyia.
 - b) T-61: Es tracta d'una combinació de tres fàrmacs no barbitúrics ni narcòtics, que està registrada com a eutanàsica. Proporciona anestèsia general, relaxació, depressió neuromuscular i anestèsia local. Únicament pot ser emprat per via intravenosa, ja que la depressió neuromuscular pot aparèixer abans que l'anestèsia. A més, requereix, obligatòriament, una sedació profunda o anestèsia prèvies, ja que la seva administració ha de ser molt lenta.

En alguns països com els EEUU, està prohibida la seva fabricació, comercialització i utilització.

Pel que fa a les vies d'administració de les drogues injectables, per raons òbvies, la d'elecció és la via intravenosa. Ara bé, quan aquesta via sigui impossible, es pot considerar la via intraperitoneal, injectant substàncies a concentracions no irritants. Per aconseguir-ho, habitualment, es diluiran les solucions normals a la meitat, o fins i tot a una quarta part de la concentració inicial. Amb tot, s'aconsegueix que l'absorció sigui més ràpida, per raons d'osmolaritat. Mai s'han d'administrar per aquesta via bloquejants neuromusculars.

D'altra banda, la injecció intracardíaca només serà acceptable si l'animal està profundament sedat o anestesiàt, així com en animals en estat de coma.

Conseqüentment, les vies intramuscular, subcutània, intrapulmonar, intrahepàtica, intrarenal, intraesplènica, intratecal o qualsevol altra via, són del tot inacceptables.

Cal, també, puntualitzar que, si s'empren combinacions de fàrmacs per l'anestèsia, l'ordre d'administració serà molt important. És imperatiu que l'aturada respiratòria o cardíaca no precedeixi l'estat d'inconsciència.

D'altra banda, per confirmar la mort, l'Article 5 de la Llei 3/1988, de 4 de març, detalla el següent:

Es consideren indicadors de la mort d'un animal de companyia els paràmetres següents, quan es donen de forma simultània:

- Fi de la respiració.
- Fi del batec cardíac.
- Fi de les funcions neurològiques centrals.

2.6. QÜESTIONS ESTÈTIQUES

Com que proporcionar una eutanàsia a un animal és una situació de conflicte emocional tant pel propietari com pel propi veterinari, des del punt de vista estètic, caldrà tenir present les següents fases:

- 1) Abans de l'eutanàsia: Cal procurar que l'ambient sigui agradable, tant per l'animal com pel propietari, així com evitar transmetre sensació de pressa. Cal mostrar-se amb una actitud relaxada i empàtica. Cal tenir present que, abans de procedir a l'aplicació de l'eutanàsia, és necessari discutir diversos aspectes amb el propietari, fet que de vegades no resulta del tot fàcil, donat l'estat emocional en el qual es troba. És per això que s'hauran de tractar amb delicadesa. Algunes aspectes a considerar seran:
 - o Autorització de l'eutanàsia.
 - o Opcions d'avaluació post-mortem: Si no s'ha arribat a un diagnòstic, s'ha de proposar al propietari la possibilitat de fer una necròpsia diagnòstica o cosmètica, i l'obtenció de mostres.
 - o Disposició final del cos del pacient: Algunes opcions són: cementiri, crematori (decidir si es vol una incineració individual o col·lectiva), o que el propietari decideixi enterrar-lo ell mateix (pràctica actualment prohibida). Així, també serà important informar del cost que suposa cadascun dels procediments, ja que la diferència pot ser molt considerable.

Per últim, serà important demanar al client si vol que se li faci entrega d'algun dels efectes personals (collar, medalla...), un cop l'animal hagi mort.

- Notificar i aclarir la cancel·lació dels honoraris, així com altres aspectes com donar de baixa l'animal. De vegades, el client prefereix fer-ho un altre dia i si no, és millor que el pagament es realitzi abans del procediment, ja que estarà menys afectat.

L'assistència del propietari durant el procediment, és del tot voluntària, tot i que moltes vegades és aconsellable, per tal que l'animal no es posi nerviós pel fet de sentir-se abandonat. Si és així, s'ha de reservar un sector tranquil i apropiat (net i ordenat) per dur a terme el procediment. Aquests detalls reflectiran el respecte i la cura cap a la dignitat del pacient. D'altra banda, també serà útil preguntar al propietari si ha hagut d'eutanasiar una altra mascota abans, per tal de saber què fer i quins aspectes es poden evitar, per no semblar impertinent. Així, si el client mai ha hagut de passar per aquesta experiència, serà important informar sobre les drogues que s'empraran i quins són els seus mecanismes d'acció; així com recalcar que el procediment serà ràpid. També serà important mencionar que després de morir, els animals poden orinar o defecar (per relaxació dels esfínters), els ulls poden quedar oberts i poden aparèixer fasciculacions musculars.

Seguidament, un cop aclarits tots aquests aspectes, es donarà la possibilitat que el propietari passi una estona a soles amb la seva mascota, per tal que se'n pugui acomiadar; si no, es col·locarà l'animal sobre una taula ajagut, per evitar que caigui durant la inducció de l'anestèsia.

Si l'animal està nerviós, prèviament, caldrà aplicar un tranquil·litzant per via intramuscular, encara que suposi allargar el procediment. És per això que només es farà en casos necessaris, ja que suposa allargar l'angoixa per part del propietari i de l'animal.

- 2) Durant l'eutanàsia: Pel que fa estrictament a la tècnica, quan s'estimi que és el moment indicat, es pot procedir a injectar el fàrmac eutanàsic directament, amb una xeringa, o bé mitjançant la col·locació prèvia d'una brànula o "palometa", que es considera la millor opció, ja que s'evita la sortida de sang i facilita el maneig en cas que s'hagi d'augmentar la dosi necessària per produir la mort de l'animal. Un cop feta l'administració, s'ha d'esperar que faci el seu efecte. El procediment sol tardar entre 30 segons i 1 minut.
- 3) Després de l'eutanàsia: Un cop es percep que el pacient ha deixat de respirar, cal comprovar diverses vegades que el cor de l'animal ha deixat de bategar, així com els reflexos corneals, pupil·lars i la nocicepció profunda, confirmant així, la seva mort. En tot moment, s'ha de mantenir al propietari informat del que s'està fent.

A continuació, es procedirà a col·locar l'animal en decúbit lateral (abans que aparegui el *rigor mortis*), sempre manipulant-lo amb molt respecte i sense brusquedats, i se li pot col·locar una flassada a sobre. És important deixar un moment d'intimitat pel propietari, si així ho desitja.

Si s'ha autoritzat la realització de la necròpsia, es farà seguint les tècniques científicament acceptades. Al finalitzar-la, caldrà deixar el cadàver curosament preparat. S'evitarà la sortida del cadàver per la porta principal, ja que és millor ser discret.

Estudis que s'han realitzat en aquest àmbit, posen de manifest que el 70% dels clients queden emocionalment afectats per la mort de la seva mascota, i que un 30% d'aquests experimenten un dolor sever abans o després de la mort del seu animal de companyia. A més, el 50% dels clients han confessat sentir-se culpables sobre la seva decisió d'eutanasiar la seva mascota. És per això, que un dels factors que contribueix a disminuir el dolor dels propietaris és el recolzament que perceben per part del veterinari. D'aquesta manera, el paper del veterinari és molt important, ja que pot ajudar tant a alleujar com a agreujar el dolor que senten per la pèrdua del seu animal.

2.7. ALTRES QÜESTIONS LEGALS

2.7.1. Regulació de la praxi veterinària en l'eutanàsia

Cal mencionar els articles 6 i 7 de la Llei 3/1988, de 4 de març, ja que corresponen al detallat de la vigilància i el control de les bones pràctiques d'eutanàsia, a més d'un règim sancionador en cas que no es duguin a terme de forma correcta.

Ambdós articles estan explicats àmpliament a la Llei 3/1988 de 4 de març, sobre la Protecció dels Animals, la qual engloba molta més legislació referent al món animal que no correspon de tractar-la en aquest treball.

2.7.2. Consentiment escrit

L'article 26 del Capítol IV del codi de normes deontològiques comuns a la professió veterinària a Catalunya, esmenta la necessitat de: "Autoritzacions per intervencions quirúrgiques i per a eutanàsies". Així, l'apartat 1 d'aquest article, especifica: "És recomanable l'obtenció d'autoritzacions del client per intervencions quirúrgiques i per a eutanàsies en les quals s'incorpori el contingut de l'encàrrec en la forma més explícita possible, juntament amb la previsió dels honoraris i despeses previsibles, a més de la forma i el temps pactat per al seu pagament, com també l'eventual meritació d'interessos per aquests conceptes".

En el segon apartat del mateix article, s'afegeix el següent: "Els Col·legis promouran la utilització de les autoritzacions per a intervencions quirúrgiques i per a eutanàsies, facilitant-ne un model als col·legiats".

2.7.3. Eliminació del cadàver

Segons la legislació vigent, els cadàvers dels animals s'han d'incinerar en els llocs habilitats amb aquesta finalitat. La gestió dels cadàvers, siguin d'animals de companyia o de granja, s'explica en la Llei 10/1998, de 21 d'abril sobre residus; en el Reglament d'Epizooties, de 1 de febrer de 1955; en el Real Decret 2224/1993, de 17 de desembre, que incorpora la Directiva 90/667/CEE, la Directiva 92/118/CEE, la Decisió 449/96/CEE i la Directiva 534/99, a la normativa espanyola.

3. L'EUTANÀSIA EN EL CONTEXT DE LA PREMSA

L'eutanàsia i els dilemes ètics que comporta és un tema que preocupa gairebé a tothom que té, o ha tingut, animals. Així, com a tema social que és, diverses vegades ha quedat plasmat en els mitjans de comunicació. Pel que fa a la premsa, hi ha molts articles que parlen de l'eutanàsia en general o de les males pràctiques eutanàsiques en les gosseres o altres tipus de refugis d'animals. L'eutanàsia en la clínica, en canvi, sembla que queda fora d'aquest sector; possiblement perquè afecta a un nivell més individual, entre propietaris o posseïdors d'animals i veterinaris.

Sí que es poden trobar, però, reflexions sobre l'eutanàsia en general o alguns articles relacionats amb aspectes com el comportament de determinades races de gossos; que sovint també acaba comportant l'eutanàsia d'aquests animals.

En aquest sentit, es podrien plantejar moltes qüestions, per exemple:

- Caldria informar els propietaris sobre els possibles problemes etològics que poden portar certes races de gossos i les seves possibles solucions?
- El veterinari té coneixements suficients per a proporcionar aquesta mena d'informació?
- Si la resposta a la pregunta anterior és negativa, caldria incloure més assignatures d'etologia als estudis veterinaris?
- És necessari informar els propietaris d'animals de certes races, únicament, o a la població en general?
- Cal informació prèvia a la compra o tinença d'un animal?
- Si la resposta és afirmativa, només cal proporcionar aquesta informació a aquelles persones que tinguin interès en adquirir una mascota amb característiques comportamentals possiblement problemàtiques, o a tothom qui estigui interessat en tenir un animal de companyia?

Responent una mica a aquestes qüestions, Sara Sans va publicar el 12 de febrer de 1999 el diari "La Vanguardia" va publicar una entrevista al veterinari Emilio Beltrán, en la qual es recullen frases com aquestes:

"Emilio: A mi me han traído caniches para aplicarles la eutanasia porque habían mordido a toda la familia.

Sara: Pero, ¿por qué muerden?

E: Depende del carácter del animal y de la educación que se le dé. (...) Cada raza tiene su carácter, algunos son más mansos y otros tienen un carácter más fuerte, pero hay que corregirlos desde pequeños, porque luego es mucho más difícil(...). Hay perros muy independientes y otros que no lo son tanto (...). Los doberman y los pitbull son muy dependientes del amo. Son animales muy cariñosos con ellos...

S: Pero atacan...

E: Normalmente atacan para defender. Cualquier perro que tenga un poco de carácter se puede utilizar para todo, para hacer rescates, por ejemplo. Mire, los pitbull son perros para pelear. Son animales muy fuertes que trabajaban en minas y los hacían pelearse entre ellos para apostar, pero eso no quiere decir que sean siempre agresivos(...). La gente compra perros sin saber cómo son(...).

S: Y usted qué les aconseja?

E: Que se queden con perros que estén equilibrados. El perro no tiene que ser agresivo por naturaleza, pero la gente debe saber qué es lo que compra".

A partir d'aquesta entrevista es podrien fer moltes reflexions. Una de les conclusions més clares, però, seria que l'eutanàsia per problemes d'agressivitat (una de les causes més freqüents) es podria evitar fàcilment si el propietari tingués la informació suficient sobre les característiques del seu animal i sobre els mètodes d'educació més adequats per a ell. La desinformació sobre aquest tema i els problemes que comporta (o podria comportar) fa molt temps que es discuteixen.

També, a "La Vanguardia", trobem un article del 4 de juny de 1990 amb un títol tan suggerent com: "Su perro, ese amigo desconocido". En aquest article s'intenta conscienciar els lectors sobre la procedència i els orígens del gos com a animal de companyia. Fa especial èmfasi en què el gos, com a animal, té certes característiques i necessitats pròpies, i diferents de les dels humans; i en el fet que cal conèixer-les i comprendre-les per tal de poder establir una relació plaent a dues bandes amb aquests animals. Així, una de les frases de l'article és la següent: "La frecuencia del empleo de recursos milenarios destinados a suprimir el foco de desavenencia - el abandono y la eutanasia - atestigua una carencia grave de información objetiva en el ámbito de la convivencia". Dóna també uns quants consells de manera més o menys indirecta que haurien d'ajudar els propietaris a establir una relació més satisfactòria amb el seu animal de companyia; per les dues parts.

L'autor acaba l'article amb una reflexió que complementa les conclusions de l'entrevista anterior: "Tener un perro no es complicado, pero exige el cumplimiento de unos requisitos fundamentales que constituirán los baluartes de una feliz convivencia que, si realmente lo es, lo será para ambos. Si hay serias dudas en cuanto a las posibilidades de satisfacer las necesidades básicas del animal será mejor esperar, quizá pensar en otro animal que requiera menos atenciones o abandonar una empresa que, como promedio, le comprometerá diez años. Afortunadamente, usted cuenta con un don singular que le sitúa por encima del resto del reino animal y que, a la hora de tomar tan importante decisión, puede significar la diferencia entre el acierto y el error, porque le permite pensar, dejarse aconsejar y prever la trascendencia de sus actos. Usted tiene la palabra."

És a dir, abans d'adquirir un animal cal un procés d'informació i reflexió per evitar possibles problemes posteriors. Si tothom apliqués aquesta mesura, possiblement el nombre d'eutanàsies es reduiria molt, atès que només s'aplicarien aquelles justificades per causes de salut (malaltia terminal o de tractament d'un cost que el propietari no pot assumir); mentre que es reduïrien totes aquelles que s'apliquen per problemes de conducta i aquelles aplicades per manca de temps i/o voluntat per a oferir a l'animal allò que necessita.

Així, seria interessant fer firmar als futurs propietaris d'un animal, que durant tot el temps que l'animal visqui, se'n faran càrrec i el mantindran en unes condicions òptimes?

Una altra reflexió ètica interessant seria fins a quin punt els humans tenim el dret i la capacitat de decidir aplicar l'eutanàsia a un animal. El dia 26 de novembre de 2004, a la secció del *consultori atípic* del diari "La Vanguardia" es va plantejar la següent pregunta:

" A mi perro Tato se le ha extraído un tumor. El veterinario recomienda quimioterapia y, si no funciona, el sacrificio. ¿Hay eutanasia para perros?"

Norbert Bilbeny respon que no, que només es planteja l'eutanàsia per a l'espècie humana. Però a partir d'aquí comença una interessant reflexió ètica.

Recollint diversos fragments d'aquesta reflexió tenim: (...) " Llegado este fatal momento, puede que alguien sea favorable al sacrificio inmediato y que otros decidan esperar. Digo esto último porque hoy ya existe el parecer, guste o no, de retrasar el sacrificio porque se supone que el animal prefiere sufrir en compañía, como harían algunos humanos, antes que perder ambas cosas, la vida y la compañía, por no sufrir en absoluto (...). La eutanasia humana se basa en presupuestos como la vida, la subjetividad, la dignidad, la libertad. Algunos son compartidos por humanos y no humanos. Pero no el principal, quizás: la voluntad. No nos consta que los no humanos la tengan y menos que puedan expresarla, por ejemplo diciendo que quieren la eutanasia. Ahí está el gran problema. Continuaremos teniendo que decidir sobre los animales. Pero la ética exige ya que lo hagamos pensando que ellos tienen sus propios derechos como parte del mundo, de la vida, y de la experiencia."

Amb aquest apartat, se'ns han obert un munt de dilemes ètics que intentarem anar resolent o discutint en els següents apartats del treball.

4. ESTUDIS DE CAMP

4.1. ENQUESTES

Les enquestes han estat un dels mètodes de recerca emprats per recollir, mitjançant qüestionaris, l'opinió de certs col·lectius de persones que intervenen en l'assumpte de l'eutanàsia. Així, els sectors de població escollits han estat els següents:

- Veterinaris que exerceixen la seva professió en clíniques de petits animals, en tant que són les úniques persones autoritzades per dur a terme el procediment de l'eutanàsia que ens incumbeix en aquest treball.
- Estudiants de veterinària que estan cursant el darrer curs de la llicenciatura, ja que són els futurs veterinaris que properament exerciran com a professionals. De fet, el que es pretenia era saber si els alumnes se senten preparats per afrontar un procediment com el de l'eutanàsia, i si pensen de manera semblant als veterinaris que ja exerceixen o, en canvi, són més idealistes.
- També es volia estendre aquest estudi sociològic als propietaris dels animals, atès que són la segona part implicada en aquest tema, ja que són qui, en última instància prenen les decisions. Malgrat tot, vam acabar desestimant aquesta opció perquè vam considerar que podria ser violent o delicat fer una enquesta basada en l'eutanàsia, a gent que no està tan habituada a afrontar aquests temes, i també seria difícil trobar persones que reunissin els requeriments per contestar l'enquesta.

Així, la confecció de les enquestes ha estat diferent per un i altre sector, ja que ens interessava conèixer temes que només afectaven un dels col·lectius. Tot i així, també s'han inclòs punts comuns per tal de poder fer una comparativa entre les dues parts i veure si pensen de manera semblant o, pel contrari, tenen visions diferents sobre el tema, atès que el que els diferencia és l'experiència; un dels puntals fonamentals de la professió.

4.1.1. A veterinaris

4.1.1.1. Objectius de l'enquesta

La idea era fer una enquesta que tractés diferents aspectes vinculats al tema de l'eutanàsia, fent referència a opinions personals, maneres d'actuar a la clínica, tendències i sentiments dels clients...

És per això, que es van repartir les enquestes a diferents centres veterinaris de tota tipologia (hospitals, clíniques, consultoris...) per tal de no tenir una visió esbiaixada del sector.

D'altra banda, es va decidir que els qüestionaris fossin totalment anònims, ja que algunes de les preguntes realitzades podien semblar compromeses i, d'aquesta manera, preteníem aconseguir que les respostes fossin contestades amb la màxim sinceritat possible.

L'objectiu inicial era fer unes 10 enquestes que, malgrat ser coneixedors que no era un nombre ni molt menys suficient per tal que l'estudi fos representatiu, ens va semblar difícil aconseguir-ne un nombre gaire més elevat, ja que el nostre radi d'actuació és limitat. Això no obstant, vam topiar amb el gran inconvenient que moltes de les enquestes repartides no ens

van ser contestades, tot i insistir, i de les 6 incloses en l'estudi, tal com s'observarà, no totes estan contestades amb la rigorositat necessària per treure conclusions més o menys fiables.

Malgrat no haver satisfet el nostre objectiu, creiem igualment interessant adjuntar les dades aportades pels veterinaris que sí que ens van contestar per agrair-los la seva col·laboració.

4.1.1.2. Formulari de l'enquesta

Enquesta sobre l'estudi de l'eutanàsia en la clínica de petits animals

1. Rati nº d'eutanàsies mensuals/nº de visites mensuals:

2. Quins són els animals als quals se'ls aplica l'eutanàsia més freqüentment (tant en valor absolut, com relatiu al nº de pacients de cada espècie)? (Ordenar de l'1 al 5 de més a menys freqüent)

	f(x) valor absolut	f(x) valor relatiu
☐ Gos
☐ Gat
☐ Petits mamífers (especificar quin/s)
.....		
☐ Aus (especificar quina/es)
.....		
☐ Rèptils (especificar quin/s)
.....		

3. Motius pels quals es practica l'eutanàsia: (ordenar els apartats principals de l'1 al 5 de més a menys freqüent i, dins de cada apartat, tornar a ordenar les diferents opcions, seguint el mateix criteri)

- ☐ Malaltia
 - ☐ Incurable/intractable
 - ☐ Curable, però és probable o segur que l'animal quedi amb alguna discapacitat, i el propietari no està disposat a fer-se'n càrrec
 - ☐ Crònica, que requereix tractament de per vida
 - ☐ Curable, però el propietari no en pot assumir el cost
 - ☐ Curable, però el propietari no en vol assumir el cost
- ☐ Animal geriàtric
 - ☐ Per mala qualitat de vida
 - ☐ Per substituir-lo per un cadell
- ☐ Alteracions de comportament
 - ☐ Agressivitat

- Defecació/micció inapropiades
- Destrosses
- Altres (especificar quin/s):
- Animal sa
 - Vacances
 - No se'n pot cuidar
 - No té el lloc apropiat
 - No el pot mantenir econòmicament
 - El propietari se n'ha "cansat"
 - Perquè ja no és un cadell ("ja no fa tanta gràcia")
- Altres (especificar quin/s):

4. Quines de les opcions anteriors no consideres motiu suficient i justificat d'eutanàsia? Què faries en cas que un propietari demanés l'eutanàsia del seu animal per algun d'aquests motius?

- a) Eutanasiar-lo
- b) Negar-s'hi
- c) Intentar fer-lo canviar d'opinió
- d) Proposar donar-lo en adopció
- e) Altres (especificar què)

(Escriure SÍ o NO al costat de cadascuna de les opcions en funció de si es considera justificat o no. En cas que no s'hi estigui d'acord, posar la lletra de la mesura que es prendria)

- Malaltia
 - Incurable/intractable
 - Curable, però és probable o segur que l'animal quedi amb alguna discapacitat, i el propietari no està disposat a fer-se'n càrrec
 - Crònica, que requereix tractament de per vida
 - Curable, però el propietari no en pot assumir el cost
 - Curable, però el propietari no en vol assumir el cost
- Animal geriàtric
 - Per mala qualitat de vida
 - Per substituir-lo per un cadell
- Alteracions de comportament
 - Agressivitat
 - Defecació/micció inapropiades
 - Destrosses
- Animal sa
 - Vacances
 - No se'n pot cuidar

- No té el lloc apropiat
- No el pot mantenir econòmicament
- El propietari se n'ha "cansat"
- Perquè ja no és un cadell ("ja no fa tanta gràcia")

5. Quan consideres que un animal deixa de tenir una bona qualitat de vida i que, per tant, l'eutanàsia està justificada? (Marcar amb una creu les opcions amb les quals s'estigui d'acord)

- ☐ Quan l'animal té dolor, i aquest no pot ser pal·liat.
- ☐ Quan l'animal no és capaç de respirar sense dificultats.
- ☐ Quan l'animal no és capaç de menjar suficientment per mantenir el seu pes.
- ☐ Quan l'animal no és capaç de beure suficientment per mantenir-se hidratat.
- ☐ Quan l'animal no és capaç d'aixecar-se per poder orinar i defecar.
- ☐ Quan l'animal ha perdut l'interès d'interactuar amb la gent i altres animals presents al seu entorn habitual.
- ☐ Altres:

6. Hi ha hagut situacions en què has aconsellat l'eutanàsia, i el propietari s'hi ha negat? Per quins motius creus que s'ha donat aquesta situació?

.....

7. Quin/s protocol/s d'eutanàsia segueixes? (Indicar fàrmacs, dosis, vies d'administració i, si és possible, el preu)

Protocol més emprat:

- Sedació amb:
- Eutanàsia amb:

Altres protocols: (indicar en quines situacions s'empren)

.....

S'adequa el procediment a les característiques del pacient (espècie, animal tranquil/nerviós, estat físic ...) ? (Si és que sí, indicar com es modifica)

.....

Els factors econòmics condicionen el mètode? Com?

.....
.....

- 8. Coneixes la legislació vigent referent a l'eutanàsia? Creus que l'apliques correctament? Modificaries algun aspecte d'aquesta legislació (afegir, suprimir o matisar algun aspecte). Especifica quin.**

.....
.....

- 9. Es té el costum d'exigir l'autorització escrita del propietari (no de la persona que porta l'animal) abans de realitzar l'eutanàsia? (Si és possible, proporcionar un exemplar del formulari d'autorització)**

☐ Sí, sempre. ☐ No, mai. ☐ Només algunes vegades

Heu tingut mai algun problema per no haver-se signat l'autorització de l'eutanàsia per part del propietari? Si és que sí, què va passar?

.....
.....
.....

- 10. Quin sol ser el sentiment del propietari davant l'eutanàsia del seu animal? (Indicar els percentatges aproximats)**

- ☐ Culpabilitat
- ☐ Creu que és la millor opció però li sap greu
- ☐ Indiferent
- ☐ Se n'alegra
- ☐ Altres:

Creus que el sentiment està relacionat amb el motiu de l'eutanàsia?

.....
.....

- 11. Què prefereix el propietari en el moment de l'eutanàsia? (Indicar els percentatges aproximats)**

- ☐ Assistir-hi, per tal d'acompanyar l'animal fins al final
- ☐ Acomiadar-se abans i evitar el moment
- ☐ Evitar el moment, però voler veure l'animal un cop mort

- 12. Com a veterinari, prefereixes que el propietari assisteixi durant el procés de l'eutanàsia o no? Per què?**

.....
.....
.....

13. En cas de no tenir un diagnòstic clar, els clients accedeixen a realitzar una necròpsia (indicar percentatge)? Es realitza a la mateixa clínica o es delega a un centre de referència? Se solen fer altres proves complementàries (histopatologia, cultius...)? (Si és possible, proporcionar el preu d'aquests procediments)

.....
.....
.....
.....

14. Es realitzen necròpsies no autoritzades, pel propi coneixement científic?

☐ Sí ☐ No ☐ Només en aquells casos en què es té un interès especial pel diagnòstic

15. Preferències del client després de l'eutanàsia (Indicar els percentatges i, si és possible, proporcionar el preu d'aquests procediments)

- ☐ Incineració individual
- ☐ Incineració col·lectiva
- ☐ El propietari s'emporta l'animal per enterrar-lo a casa seva
- ☐ El propietari porta l'animal a un cementiri d'animals de companyia

4.1.1.3. Buidat de les enquestes

	1	2	3	4	5	6	Anàlisi estadístic	
1. Rati nº eutanàsies mensuals/nº visites mensuals							Mitjana	
	0,01	0,013	0,075	*	0,036	*	3,35	
2. Animals més freqüentment eutanasiats								
Valor absolut							Mitjana	
Gos	1	1	1	1	1	1	1,00	
Gat	2	2	2	2	2	3	2,17	
Petits mamífers	3	3	5	5	3	4	3,83	
Aus	4	4	5	5	4	2	4,00	
Rèptils	5	5	5	5	5	5	5,00	
Valor relatiu								
Gos	1	1	*	*	*	*	No valorable	
Gat	2	4	*	*	*	*		
Petits mamífers	4	2	*	*	*	*		
Aus	3	3	*	*	*	*		
Rèptils	5	5	*	*	*	*		
3. Motius d'eutanàsia							Mitjana	Ordre
Malaltia	1	2	1	4	1	2	1,83	1
Animal geriàtric	3	1	3	3	2	1	2,17	2
Alteracions de comportament	2	3	2	1	3	3	2,33	3
Animal sa	4	4	4	5	5	4	4,33	4
Altres	5	5	5	5	4	5	4,83	5
Malaltia								
Incurable/intractable	1	1	1	4	1	1	1,50	1
Curable, però és probable o segur que l'animal quedi amb alguna discapacitat, i el propietari no està disposat a fer-se'n	2	2	2	3	3	5	2,83	2

càrrec								
Crònica, que requereix tractament de per vida	3	5	3	2	4	5	3,67	4
Curable, però el propietari no en pot assumir el cost	4	3	4	1	2	5	3,17	3
Curable, però el propietari no en vol assumir el cost	5	4	5	1	5	5	4,17	5
Animal geriàtric								
Per mala qualitat de vida	1	1	1	5	1	1	1,67	1
Per substituir-lo per un cadell	2	5	2	5	5	5	4,00	2
Alteracions de comportament								
Agressivitat	1	1	1	4	1	1	1,50	1
Defecació/micció inapropiades	3	5	4	1	4	5	3,67	2
Destrosses	2	5	2	5	3	5	3,67	2
Altres	4	5	3	5	2	5	4,00	3
Animal sa								
Vacances	5	5	3	5	5	5	4,67	4
No se'n pot cuidar	2	1	1	5	5	5	3,17	1
No té el lloc apropiat	3	5	2	5	3	5	3,83	3
No el pot mantenir econòmicament	1	2	4	5	2	5	3,17	2
El propietari se n'ha "cansat"	4	5	5	5	5	5	4,83	5
Perquè ja no és un cadell	6	5	6	5	5	5	5,33	6
4. Quines de les opcions no consideres motiu suficient i justificat d'eutanàsia? Què faries?								
Malaltia								
Incurable/intractable	sí	sí	sí	sí	sí	sí		
Curable, però és probable o segur que l'animal quedi amb alguna discapacitat, i el propietari no està disposat a fer-se'n	sí	sí	sí	c	sí	sí		

càrrec							
Crònica, que requereix tractament de per vida	sí	c	sí	c	c	sí	
Curable, però el propietari no en pot assumir el cost	d	d	sí	e	c	sí	
Curable, però el propietari no en vol assumir el cost	c	d	c	d	c	sí	
Animal geriàtric							
Per mala qualitat de vida	sí	sí	sí	sí	sí	sí	
Per substituir-lo per un cadell	c	c, d, b	d	b	d	b	
Alteracions de comportament							
Agressivitat	sí	sí	sí	sí	sí	sí	
Defecació/micció inapropiades	d	c	d	e	e	e	
Destrosses	d	c	d	d	e	e	
Animal sa							
Vacances	b	d, b	d	b	d	d,b	
No se'n pot cuidar	d	d	d	d	d	b,d	
No té el lloc apropiat	d	d	d	d	d	b,d	
No el pot mantenir econòmicament	d	d	d	d	d	b,d	
El propietari se n'ha "cansat"	b	d	d	d	d	b	
Perquè ja no és un cadell	b	d	no	d	d	b	
5. Quan consideres que un animal deixa de tenir una bona qualitat de vida i que, per tant, l'eutanàsia està justificada?							Percentatge
Quan l'animal té dolor, i aquest no pot ser pal·liat	1	1	1	1	1	1	100,00
Quan l'animal no és capaç de respirar sense dificultats	1	1	1	1	1	0	83,33
Quan l'animal no és capaç de menjar suficientment per mantenir el seu pes	1	0	1	1	0	0	50,00

Quan l'animal no és capaç de beure suficientment per mantenir-se hidratat	1	1	1	1	0	0	66,67
Quan l'animal no és capaç d'aixecar-se per poder orinar i defecar	1	1	1	1	1	1	100,00
Quan l'animal ha perdut l'interès d'interactuar amb la gent i altres animals al seu entorn habitual	0	0	1	1	0	0	33,33
Altres	0	0	1	0	1	0	33,33
6. Situacions en les quals el propietari s'hagi negar a l'eutanàsia							
1. En cas de malaltia incurable o estats terminals, quan el propietari no és capaç d'acceptar la situació, o bé està radicalment en contra de l'eutanàsia. 2. Sí, algunes. Perquè el propietari no és conscient de la situació del seu animal. Normalment, amb temps i explicant la situació, ho assumeixen. Però rarament aconsello l'eutanàsia, és una opció: explico la situació al propietari i ell ha de decidir. 3. Sí, per no ser capaç de valorar una situació de perill per agressivitat; amb factors de risc inassumibles com la presència de nens petits. 4. Casos d'animals prèviament malalts sense possibilitats de curació 5. Si hi ha un vincle emocional molt fort amb l'animal, vol esgotar totes les possibilitats i fa seguir l'existència de l'animal. 6. Sí, un cas. Deia que no tenia dret a sacrificar-l'ho i el va deixar un mes amb llagues obertes i tumors.							
7. Protocols d'eutanàsia							
Sedació	Acepromacina	Medetomidina	Medetomidina	Inespecífic	Medetomidina	*	
Eutanàsia	Pentobarbital	Pentobarbital	Pentobarbital	Inespecífic	Pentobarbital	Pentobarbital	
S'adequa el procediment a les característiques del pacient							
1. En casos d'animals extremadament agressius, abans d'administrar barbitúrics per via IV, administrem una dosi intramuscular de Ketamina + Xilacina 2. Sí, s'escull la via SC o IV de la sedació segons el PV, caràcter (agressiu?), nerviós o no... 3. Sí, segons la dificultat d'accedir a la via IV. En aquest cas, sedo prèviament. 4. Es varia la dosi i, si és agressiu, es varia el mètode. 5. En nounats o animals molt petits es fa servir la via intraperitoneal.							
Factors econòmics condicionen el mètode?							Percentatge
Sí	0	0	0	1	0	*	20,00
No	1	1	1	0	1	*	80,00

8. Coneixença de la legislació vigent							Percentatge
Sí	0	1	0	1	1	0	50,00
No	1	0	1	0	0	0	33,33
Sí/No	0	0	0	0	0	1	17,67
9. Autorització escrita del propietari							Percentatge
Sí, sempre	0	1	1	1	0	1	66,67
No, mai	1	0	0	0	0	0	16,67
Només algunes vegades	0	0	0	0	1		16,67
Problemes	No	No	No	No	No	No	
10. Sentiment del propietari							Mitjana
Culpabilitat	10	50	30	0	45	10	29,00
Creu que és la millor opció però li sap greu	85	45	100	100	45	90	77,50
Indiferent	5	5	10	0	5	0	5,00
Se n'alegra	0	0	0	0	5	0	1,25
Relació del sentiment amb el motiu d'eutanàsia							
1. Sí, en casos de malaltia o accident els sap més greu. En cas de malaltia crònica tractable se senten més culpables. 2. Sí, és més fàcil en cas de mala qualitat de vida que per agressivitat, per exemple. 4. La gran majoria de gent creu que és la millor opció, però li sap greu, perquè es tracta d'un sentiment de pèrdua. 5. No, el sentiment està relacionat amb l'estima cap a l'animal. 6. Sí							
11. Preferències del propietari							Mitjana
Assistir-hi, per tal d'acompanyar l'animal fins al final	60	30	90	33	60	50	53,83
Acomiadar-se abans i evitar el moment	35	70	10	33	30	50	38,00
Evitar el moment, però voler veure l'animal un cop mort	5	0	0	33	10	0	8,00
12. Preferències del veterinari							

1. M'és indiferent, perquè crec que és una decisió seva que a mi no m'ha d'afectar.
2. Prefereixo que no, perquè no es posi nerviós i no pateixi. El sedo amb el propietari i l'eutanasiem després.
3. Sí, perquè vegi que l'animal no pateix, que és com una anestèsia sense retorn.
4. Respecto la voluntat del propietari
5. Sí, perquè veuen que es fa de manera adequada i sense patiment per l'animal.
6. S'ha de respectar l'opció del propietari

13. Diagnòstics poc clars

1. Sí, sobre un 50%. Si tenim una sospita clara que creiem que és fàcil de confirmar, la fem nosaltres. Els casos més difícils els enviem. Preu aproximat de 100€.
2. Normalment la faria jo (60€), enviant mostres si cal. Si és un cas complicat, ho enviaria a la UAB (aproximadament 80-90 € pel client).
3. Normalment no. Si es pot, econòmicament és viable, s'envia a un centre de referència, i si no, a la mateixa clínica.
4. No se sol fer aquí.
5. El 90% de les vegades no volen autoritzar necròpsia. I quan es fa, es realitza a la clínica mateixa i, si es troba algun aspecte rellevant, enviem mostres a centres de referència (laboratoris).
6. En aquest consultori no es fan anàlisis. Es deleguen tots, així com els que fan referència als posteriors al sacrifici.

14. Es realitzen necròpsies no autoritzades, pel propi coneixement científic?

							Percentatge
Sí	0	0	0	0	0	0	0,00
No	1	0	0	1	0	1	50,00
Només en aquells casos en què es té un interès especial pel diagnòstic	0	1	1	0	1	0	50,00

15. Preferències del client després de l'eutanàsia

							Percentatge
Incineració individual	1	5	0	0	5	0,01	1,84
Incineració col·lectiva	75	90	90	50	80	90	79,17
El propietari s'emporta l'animal per enterrar-lo a casa seu	24	5	10	50	15	7	18,50
El propietari porta l'animal a un cementiri d'animals de companyia	0	0	0	0	0	0,01	0,00

4.1.1.4. Anàlisi de les dades

En aquest apartat, es tracten totes aquelles dades obtingudes de les 6 enquestes realitzades a veterinaris. Així, aquestes han estat les conclusions a les quals s'ha arribat després de fer el buidat de les enquestes.

Les preguntes formulades van ser les següents:

1. Rati nº d'eutanàsies mensuals/nº de visites mensuals

Aquesta pregunta es va plantejar per tal de poder percebre la freqüència amb la qual les clíniques veterinàries practiquen el procediment de l'eutanàsia. Així, la mitjana obtinguda va ser del 3,35%, tot i que podia oscil·lar entre l'1-7,5% en funció de la clínica. Aquesta variabilitat es pot deure a la "filosofia" de la clínica o bé a la seva grandària i infraestructura; és a dir segons les possibilitats diagnòstiques de la clínica, si és centre de referència per la remissió de casos, entre un munt d'altres possibles variables a tenir en compte.

2. Quins són els animals que més freqüentment se'ls practica l'eutanàsia (tant en valor absolut, com relatiu al nº de pacients de cada espècie).

Com ja era d'esperar, l'espècie animal a la qual s'aplica l'eutanàsia amb més freqüència és el gos, seguit del gat, ja que són els animals de companyia més abundants i els que més freqüentment acudeixen a les clíniques veterinàries (sempre i quant aquestes no estiguin especialitzades en animals exòtics, ja que llavors, les freqüències podrien variar).

Seguint el gos i el gat, hi ha els petits mamífers, les aus i els rèptils.

Els resultats en valor absolut eren del tot previsibles, ja que estan directament correlacionats amb la proporció d'aquests animals que avui en dia es tenen com a mascota. És per això, que es volia obtenir la mateixa informació però referent al valor relatiu, per veure si hi ha alguna espècie que té més tendència a eutanasiar-se davant de qualsevol problema que li sorgeixi. Enteníem que eren uns valors difícils de contestar, i els resultats així ho han demostrat, ja que només dues de les cinc enquestes ens els han proporcionat. Així, tenim un cas en què les aus avancen una posició respecte els petits mamífers. El veterinari ho va justificar comentant que la majoria d'aus que acudeixen a la clínica són trobades pel carrer i, moltes d'elles, estan ferides. És per això que la immensa majoria de vegades, si no hi ha res a fer, s'eutanasien. Pel que fa a la segona enquesta, l'ordre en funció del valor relatiu és el següent: gos > petits mamífers > aus > gat > rèptils, tot i que no tenim cap justificació per aquest fenomen. Suposem, també, que hi deuen intervenir moltes altres variables, com la situació de la clínica, per exemple.

Potser, en aquesta pregunta es va cometre l'error de demanar unes dades que no ens han ofert una informació massa rellevant com la que ens haguessin pogut oferir els percentatges, però es va pensar que als enquestats els seria més difícil de contestar d'aquesta manera, ja que els valors haurien estat molt aproximats i, en conseqüència, amb un gran marge d'error.

3. Motius pels quals es practica l'eutanàsia.

Aquesta pregunta es va plantejar per tal d'esbrinar en quines situacions més freqüentment es practica l'eutanàsia, amb independència del criteri personal del veterinari en qüestió. És a dir, és probable que en moltes situacions coincideixi l'opinió del professional amb els fets, però no

sempre. Ara bé, es va fer una mala redacció de la pregunta, ja que va induir a confusió i, per tant, no tots els enquestats van seguir el mateix criteri. Hagués estat una millor opció proposar la mateixa escala, però amb una graduació establerta, com podria ser la següent:

1. Sempre
2. Sovint
3. De vegades
4. En casos excepcionals
5. Mai

És per això que no s'ha pogut arribar a les conclusions que preteníem, ja que probablement els valors obtinguts no reflecteixin la realitat i, per això, s'han d'entendre només com una tendència.

En concret, l'error consistia en la possibilitat de donar, per exemple, un valor de 5 a una situació que es pot produir més freqüentment que una altra a la qual s'ha atorgat una puntuació de 2, ja que depenia del nombre de situacions plantejades en cada cas.

Això no obstant, els ordres dels apartats principals i dels subapartats han estat els següents:

- Malaltia > animal geriàtric > alteracions de comportament > animal sa > altres
- Malaltia:
 - o Incurable/intractable > curable, però és probable o segur que l'animal quedi amb alguna discapacitat, i el propietari no està disposat a fer-se'n càrrec > curable, però el propietari no en pot assumir el cost > crònica, que requereix tractament de per vida > curable però el propietari no en vol assumir el cost
- Animal geriàtric:
 - o Per mala qualitat de vida > per substituir-lo per un cadell
- Alteracions de comportament:
 - o Agressivitat > defecació micció inapropiades = destrosses > altres
- Animal sa:
 - o No se'n pot cuidar > no el pot mantenir econòmicament > no té el lloc apropiat > vacances > el propietari se n'ha "cansat" > perquè ja no és un cadell

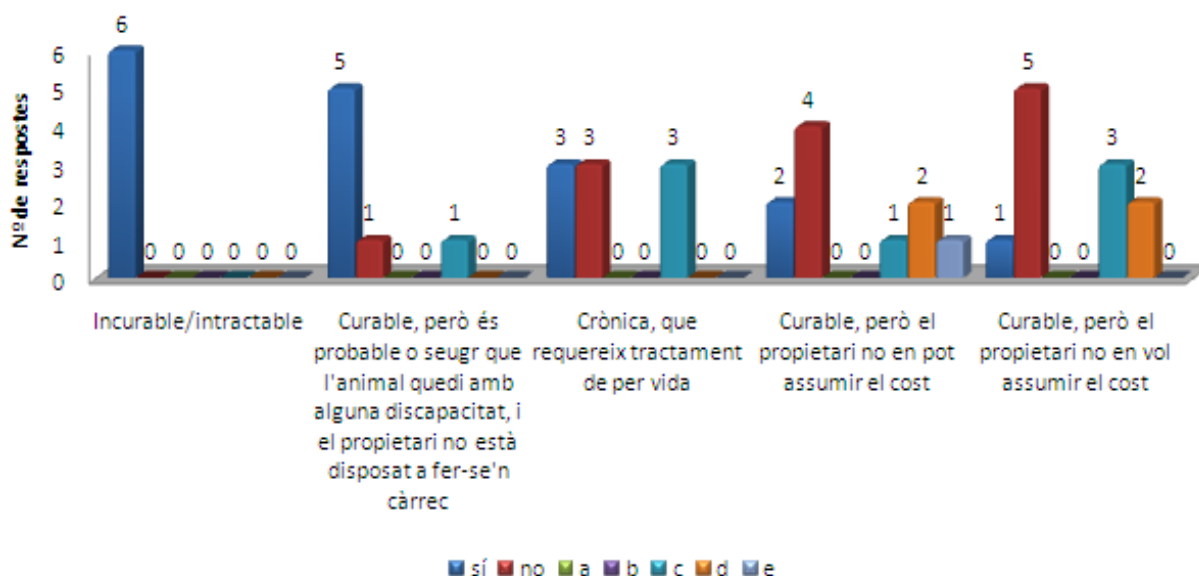
Relacionat amb l'anterior pregunta, ara es va passar a demanar el criteri personal de cada veterinari sobre les mateixes situacions abans ja plantejades; és a dir, quines són les situacions que consideren motiu suficient i justificat d'eutanàsia. I, en aquelles en què hi estarien en contra, quina mesura adoptarien o què aconsellarien.

Com que era possible contestar més d'una opció, tal com s'observarà, la suma de les opcions a, b, c, d i e, moltes vegades és superior al nombre de "no".

Per tal de facilitar la interpretació dels gràfics, passem a recordar les opcions plantejades a l'enquesta, en cas que el professional considerés que no era motiu suficient d'eutanàsia:

- a) Eutanasiar-lo
- b) Negar-s'hi
- c) Intentar fer-lo canviar d'opinió
- d) Proposar donar-lo en adopció
- e) Altres

Pel que fa als resultats obtinguts en una situació de malaltia, són els següents:

Gràfic 1: Motiu d'eutanàsia en cas de malaltia

En cas de malaltia incurable/intractable, hi ha hagut unanimitat. Tots els veterinaris enquestats l'han considerat motiu suficient i justificat d'eutanàsia. Es considera que si no hi ha res a fer, val més procedir a l'eutanàsia, que no pas que l'animal pugui patir i agonitzar durant el transcurs i evolució de la patologia.

Pel que fa a la segona opció plantejada, els resultats són semblants a l'anterior situació, ja que la majoria d'ells entenen que pel propietari pugui ser molt difícil assumir i afrontar una nova realitat, com és la d'un animal que passarà a tenir una discapacitat i que, per tant, requerirà més atenció i cures específiques. A més, probablement, la gran majoria de persones no estiguin disposades a dedicar-hi el temps imprescindible pel benestar de l'animal, o es vegin incapacitades a realitzar certs procediments per aprensió. Davant d'aquesta possible situació, que donaria lloc a una mala qualitat de vida dels animals, els professionals accedeixen a eutanasiar-los, encara que sàpiguen que la malaltia és curable o que, fins i tot, els pogués portar més benefici econòmic el seu tractament que no pas l'eutanàsia.

Això no obstant, un dels enquestats considera que no és un motiu suficient per acabar amb la vida de l'animal, i proposa fer canviar d'opinió al propietari, mitjançant informació, educació i assessorament, per tal de treure les pors o dubtes que aquest pugui tenir.

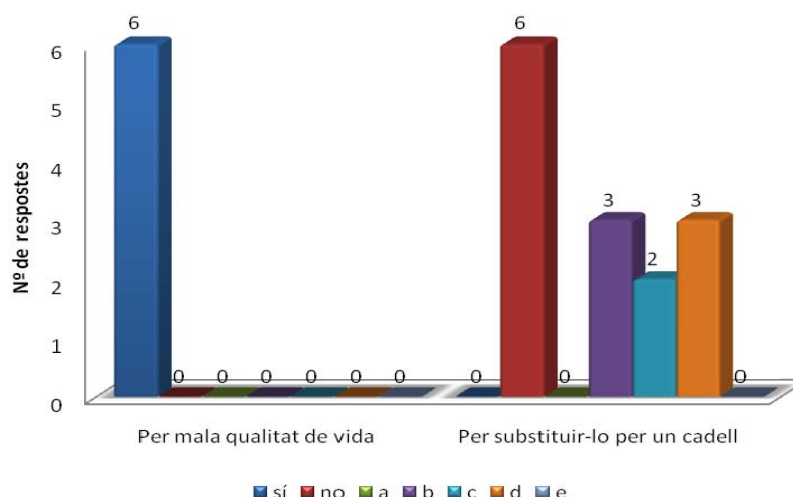
En cas de malaltia crònica que requereix tractament de per vida, sorgeix més controvèrsia. El 50% dels veterinaris eutanasiarien aquests animals en cas que el propietari els ho demanés, i l'altre 50% no hi accedirien. Aquests últims adoptarien l'opció d'intentar fer canviar d'opinió al propietari. En aquesta situació hi intervenen diversos aspectes que cal tenir en consideració i que porten als propietaris a plantejar-se l'eutanàsia del seu animal, com serien: els aspectes econòmics que comporta un tractament de per vida, la rutina que implica o, fins i tot, la dificultat que pot comportar haver de tractar certs animals que oposen resistència al tractament (dificultat per posar gotes, fer empassar pastilles, fer cures...).

Pel que fa a malalties curables, però que el propietari no en pot assumir el cost, les posicions són encara més controvertides: el 33% dels enquestats accedirien a eutanasiar, i el

67% s'hi negarien i procedirien a intentar trobar solucions, juntament amb el propietari. Algunes de les opcions proposades han estat les següents: una persona intentaria fer canviar d'opinió al propietari, dues li proposarien donar l'animal en adopció i l'última, suggereix un acord econòmic, oferint l'opció de cobrar el tractament a terminis; facilitant, així, el seu pagament per part del propietari.

En la darrera situació, de malaltia curable, però que el propietari no en vulgui assumir el cost, les posicions són més definides: un 83% no accediria a acabar amb la vida de l'animal, i només un 17% sí que hi estaria disposat. Així doncs, la majoria dels veterinaris intentarien fer canviar d'opinió a l'amo de la mascota, atès que no consideren ètic que es disposi dels recursos econòmics necessaris per fer front a les despeses de la malaltia, però que no es vulguin fer servir amb aquesta finalitat, perquè es tinguin altres prioritats en què invertir-los. En aquests casos, cal deixar clar que posseir animals implica fer-se'n càrrec i, en conseqüència, estar disposat a assumir-ne certs deures i obligacions. L'altra opció que plantegen és proposar donar en adopció l'animal, com a últim recurs.

Canviant de situació, pel que fa als animals geriàtric, s'han obtingut les següents respostes:

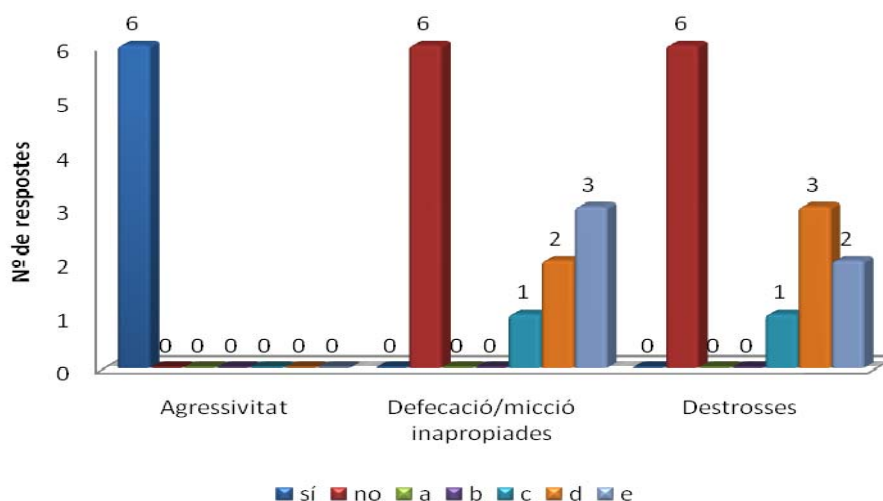

Gràfic 2: Motiu d'eutanàsia en cas d'animal geriàtric

Tal com es pot observar, hi ha una clara i marcada dicotomia entre les dues circumstàncies exposades. Mentre que en el cas d'un animal geriàtric amb mala qualitat de vida, el 100% dels enquestats accedirien a procedir amb l'eutanàsia, perquè creuen que és una situació del tot justificada, si algú els hi plantejés per substituir el seu animal geriàtric (és a dir, que ja no té tanta vitalitat ni ganes de jugar, requereix més atenció, es cansa molt més...) per un cadell, el 100% dels professionals no hi accedirien, ja que entenen que un animal no s'ha de considerar mai com un objecte, que quan es fa vell o comença a funcionar malament, és substituït. És molt més que això: un ésser viu amb sentiments.

En aquest darrer cas, les posicions adoptades han estat: negar-s'hi rotundament, perquè es considera una visió menyspreable, intentar fer canviar el propietari d'opinió o proposar-li de donar l'animal en adopció, tot i que en aquesta darrera opció, caldria plantejar-se quantes de les persones que adopten un animal, prefereixen escollir un animal geriàtric. Probablement, és una opció poc factible, ja que, segurament, l'animal acabaria morint a la gossera, i s'hauria de plantejar si també és una qüestió ètica.

Pel que fa als problemes relacionats amb les alteracions de comportament, el gràfic resultant ha estat el següent:

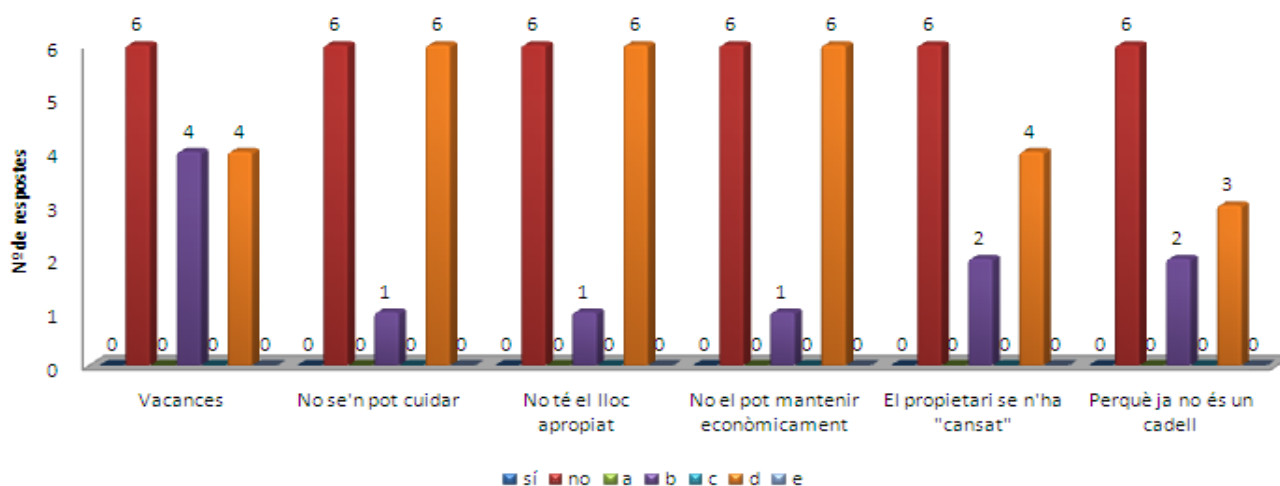

Gràfic 3: Motiu d'eutanàsia en cas d'alteracions de comportament

Tal com es pot observar, les respostes obtingudes han estat molt contundents. Pel que fa a problemes d'agressivitat, tots els veterinaris no dubten a l'hora d'eutanasiar un animal, atès que suposa un risc de salut pública, i entenen que, davant de qualsevol perill o risc, és millor prevenir, per tal de curar-se en salut, sobretot si hi ha presència de nens petits a les cases, atès que són molt més vulnerables. De fet, un dels enquestats ha escrit literalment, que mai es negaria a eutanasiar un animal amb episodis d'agressivitat descrits, sobretot si hi ha nens.

Ara bé, pel que fa a altres problemes etològics, la posició és totalment contrària i, per tant, s'hi negarien tots. La majoria d'ells, considera que es pot reconduir la situació, més o menys fàcilment, un cop es troba l'etiologia desencadenant d'aquestes desviacions de comportament. És per això, que altres mesures que adoptarien serien la d'intentar fer canviar d'opinió al propietari i, en última instància, proposar donar l'animal en adopció.

Per últim, i potser una de les situacions més indignants amb la que es pot trobar un veterinari, és que el propietari porti a eutanasiar un animal sa. La resposta i reacció dels professionals davant d'aquesta situació, és la següent:

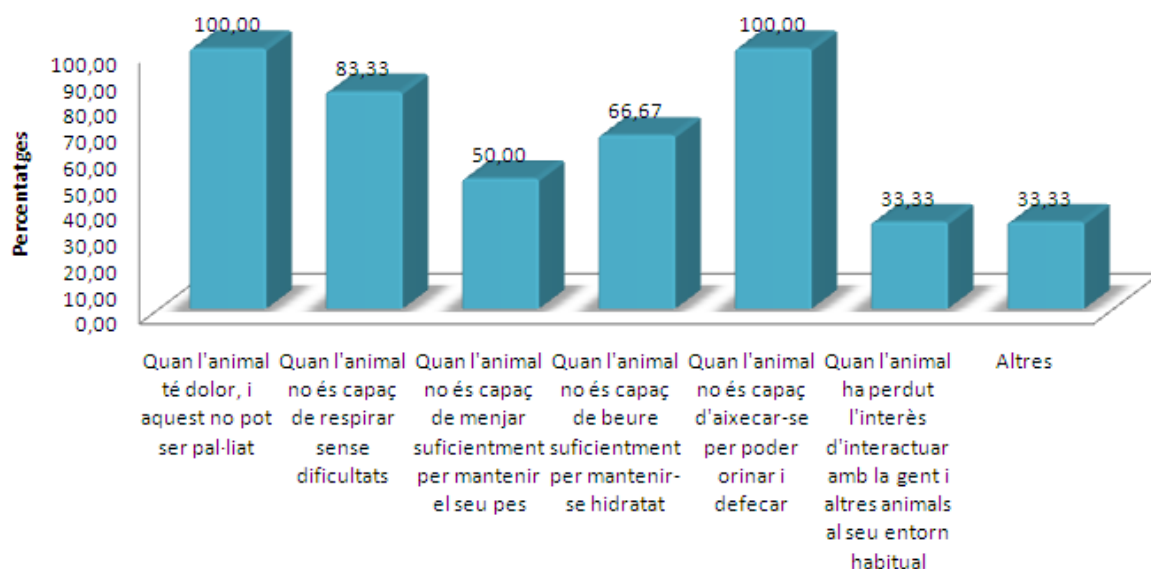
Gràfic 4: Motius d'eutanàsia en cas d'animal sa

Com és lògic, i diu molt de l'exercici professional dels veterinaris, el 100% dels enquestats considera que qualsevol de les situacions plantejades no és motiu justificat per eutanasiar un animal sa. Això no obstant, no resulta tan fàcil com dir que no, ja que es presenta una situació delicada, atès que si el veterinari s'hi nega, a banda que potser un altre company de professió sí que accedeixi a posar fi a la vida de l'animal, són animals candidats per ser abandonats, fet que també pot suposar una responsabilitat indirecta per part del veterinari. També cal preguntar-nos sobre la hipocresia dels enquestats. Tots sabem que contestar segons què a segons quina pregunta és políticament incorrecte, de manera que s'omet la resposta o es falseja. Però bé, això ho fem tots, no? És evident que si cap veterinari accedís a eutanasiar un animal en aquestes situacions, no estariem tractant aquest tema. És per això que, a banda que molts dels enquestats s'hi negarien rotundament (sobretot en les situacions en què el propietari se'n va de vacances, se n'ha cansat o bé perquè el seu animal ja no és un cadell), la mesura que s'adoptaria en la majoria dels casos és la de proposar donar l'animal en adopció, ja que és l'única manera que el veterinari pot prevenir la situació abans descrita.

Tot i així, també seria important que els clínics magnifiquessin la rellevància i gravetat de la situació, ja que cal intentar fer entendre al propietari que abans d'adquirir qualsevol mascota, cal valorar tots els factors per intentar evitar que després es donin situacions semblants a les exposades, en les quals, l'animal sempre és el que n'acaba patint les conseqüències.

5. Quan consideres que un animal deixa de tenir una bona qualitat de vida i que, per tant, l'eutanàsia està justificada?

Tal com s'ha observat en l'anterior pregunta, el 100% del enquestats considera que l'eutanàsia està justificada en aquells casos en què l'animal ha perdut la seva qualitat de vida. Ara bé, què entenen aquests professionals per qualitat de vida? Per quins paràmetres es regeixen? Les opinions recollides han estat les següents:

Gràfic 5: Motius d'eutanàsia segons la qualitat de vida

Les situacions en les quals hi ha més convergència d'opinions són quan els animals tenen dolor, i aquest no pot ser pal·liat, i quan l'animal no és capaç d'aixecar-se per poder orinar i defecar. El 100% dels enquestats considera que quan els animals arriben en aquest estat, la millor opció és que deixin de patir practicant-los l'eutanàsia.

Aquests, potser, serien els criteris més objectius que segueixen els professionals a l'hora de decidir si, realment, acabar amb la vida de l'animal, és justificat o no.

Seguint aquests dos criteris, un 83% considera que quan l'animal no és capaç de respirar sense dificultats, també seria suficient per plantejar-se el procediment.

Ara bé, les situacions com quan l'animal no és capaç de beure suficientment per mantenir-se hidratat (66,7%), o quan l'animal no és capaç de menjar suficientment per mantenir el seu pes (50%) hi ha més divergència d'opinions, ja que en aquests casos, sí que hi poden haver mesures terapèutiques per pal·liar-ho, com la fluidoteràpia en el primer cas o la nutrició mitjançant sondes o per via parenteral, en el segon. Tot i així, són mesures fàcilment viables si són temporals, però el dilema sorgeix quan l'animal ha de dependre d'aquests procediments de per vida, ja que, tècnicament, pot ser molt complicat portar-los a terme a llarg termini.

Per últim, la situació que pot presentar més controvèrsia és quan l'animal ha perdut l'interès d'interactuar amb la gent i altres animals presents al seu entorn habitual, ja que només un 33% dels clínics ho ha considerat un símptoma de mala qualitat de vida. Cal tenir present que és un paràmetre molt més subjectiu i difícil de valorar, i caldria qüestionar-se si aquest comportament és símptoma de pèrdua de qualitat de vida. Segurament, dins la pròpia comunitat veterinària, hi hauria una gran discrepància d'opinions, ja que és un aspecte molt personal i, com sol succeir sovint en la professió, mai podrem saber què pensen els animals. Sí que és veritat que moltes vegades es pot intuir, però fent suposicions, fàcilment un es pot equivocar.

També hi ha hagut enquestats que han afegit situacions en les que ells consideren que l'animal perd qualitat de vida, com seria la següent: quan els animals presenten vòmits o altres símptomes que comprometen la seva vida, i siguin conseqüència d'una malaltia que està empitjorant tot i estar sota tractament, i no s'obté resposta de millora.

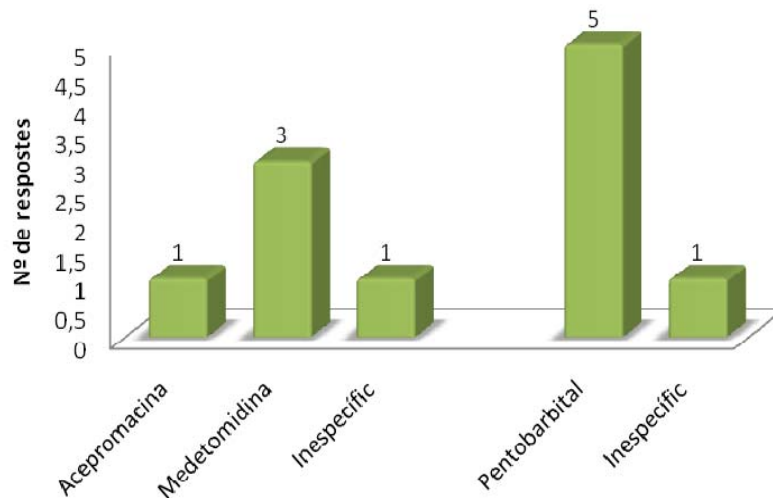
6. Hi ha hagut situacions en què has aconsellat l'eutanàsia, i el propietari s'hi ha negat? Per quins motius creus que s'ha donat aquesta situació?

Hem plantejat aquesta pregunta per fer-nos una idea de les maneres que tenen els propietaris d'afrontar la situació, però aquest cop des d'una altra vessant. Normalment ens preguntem com reacciona el veterinari quan un propietari li porta un gos per eutanasiar, però també cal tenir present que, a vegades, és el veterinari qui aconsella l'eutanàsia, i el propietari no venia preparat per a aquesta opció. És per això que volíem analitzar una mica aquest aspecte o, si més no, conèixer algunes experiències de primera mà.

El que ens ha sorprès més és la gran diversitat de situacions que ens han relatat. De fet, creïem que els motius d'un propietari per rebutjar l'eutanàsia acostumaven a ser sempre els mateixos, cosa que aquesta enquesta ens ha desmentit. Hi ha qui ho rebutja pel vincle emocional, la qual cosa el fa veure's incapaç de dur a terme aquest pas (tant si és justificat com si no), mentre que, altres exemples, poden ser la immaduresa del propietari, la inconsciència, la indiferència, etc. En aquest apartat també s'han tractat tant casos de malaltia greu com casos d'agressivitat.

7. Quin/s protocol/s d'eutanàsia segueixes?

L'objectiu de la pregunta era saber quin són els protocols més emprats i si són els autoritzats des del punt de vista legal. Els fàrmacs emprats per les clíniques són els següents:

Gràfic 6: Fàrmacs utilitzats en la sedació i eutanàsia

En els protocols habituals, el 83% dels veterinaris utilitzen una sedació prèvia al procés d'eutanàsia, tot i que legalment no és obligatori. Així, els sedants més emprats són la medetomidina, seguit de l'acepromacina administrats per via SC, IV o IM segons les preferències i el tipus d'animal (mida, agressivitat...).

Pel que fa a l'agent eutanàsic, el 83% de les clíniques empen el Pentobarbital (Dolethal®) per via IV, el qual és l'agent barbitúric més habitualment emprat per aquesta finalitat.

Un dels enquestats, no s'ha volgut "mullar" i, simplement, ha indicat que utilitza medicaments autoritzats, sense especificar-ne cap, fet que podria fer sospitar d'algun tipus de negligència o simplement que ha contestat l'enquesta amb no gaire interès o amb por de ser jutjada pels seus procediments.

Com a comentaris, alguns dels enquestats han afegit altres protocols que no utilitzen de manera rutinària, però sí que empen en ocasions molt concretes:

- En animals de <1 kg de PV, es fa sedació SC i punció de l'eutanàsic intracardíaca.
- Normalment agafem una via intravenosa i injectem lentament el tiobarbital sòdic.

En cas que l'animal estigui molt nerviós o agressiu, el sedem amb medetomidina.

Pel que fa a les dosis i als preus, la majoria dels enquestats no ho han contestat, així que s'ha decidit obviar aquesta informació, ja que qualsevol tipus de conclusió que se n'hagués pogut extreure, no hagués estat representativa per manca de dades.

S'adequa el procediment a les característiques del pacient (espècie, animal tranquil/nerviós, estat físic...)

En aquest apartat, ens interessava saber si cada pacient és tractat de manera individual segons les seves característiques, o bé a tots se'ls aplica el mateix procediment. De fet, la varietat de protocols és quasi tan àmplia com la quantitat de veterinaris, ja que cada professional escull el

que millor li va segons l'experiència pròpia i la situació que ha d'afrontar en cada moment. I la variabilitat no només es centra en els fàrmacs utilitzats, sinó també en les vies d'administració, les dosis, el pacient i el seu tarannà, etc.

Els factors econòmics condicionen el mètode?

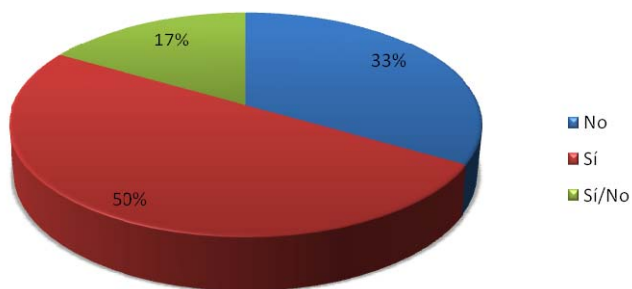
El 80% dels enquestats ha dit que no i només un 20% que sí, juntament amb una abstenció. La persona que ho ha afirmat, ho ha argumentat dient que modifica el mètode emprant altres vies de les que sol utilitzar habitualment, sense especificar res més.

Entenem que és important que no es modifiqui el protocol, si això implica que l'animal pugui agonitzar, patir més o sigui un mètode no segur. Si no, si es pot rebaixar el preu del procediment i aquest continua sent igualment eficaç i continua tenint en consideració el benestar animal, arribaríem fàcilment a la conclusió que de normal es fan pagar més diners dels que realment val el procediment, fet que no seria èticament acceptable des del nostre punt de vista.

8. Coneixes la legislació vigent referent a l'eutanàsia?

S'ha formulat aquesta pregunta, perquè entenem que és important que qualsevol professional que estigui exercint, sigui coneixedor de la legislació que regula procediments que ell duu a terme, per tal que els apliqui correctament i no s'infringeixi la llei. Així, sorprenentment, s'han obtingut els següents resultats:

Tot i que el 50% dels veterinaris afirmen conèixer la legislació que regula el procediment de l'eutanàsia, el 50% restant, o bé en tenen un total desconeixement (33%) o en tenen una vaga idea (17%). Això indica que és possible que de vegades no es compleixi amb la normativa, fet que és preocupant.

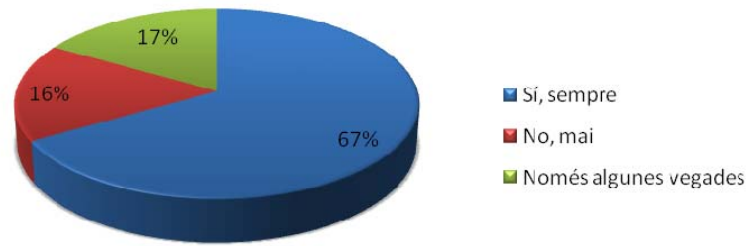
Gràfic 7: Coneixement de la legislació.

A més, en aquells casos que afirmen conèixer la legislació, també caldria considerar la possibilitat que en tinguin una falsa percepció. De fet, la majoria d'ells simplement diuen que creuen que la coneixen i l'apliquen correctament.

9. Es té costum d'exigir l'autorització escrita del propietari abans de realitzar l'eutanàsia?

Aquesta qüestió es va formular per tal de poder-se fer una idea del grau de rigorositat amb la que es desenvolupa aquest procediment. L'eutanàsia d'un animal es considera com una acció de gran transcendència, ja que una vegada duta a terme, ja no hi ha marxa enrere. Així, una autorització escrita beneficiaria ambdues parts; tant el veterinari com el propietari, ja que s'evitaria qualsevol tipus de malentès. Això no obstant, els resultats han estat els següents:

Tot i que la majoria de les clíniques (67%) sí que tenen costum de fer signar una autorització abans de procedir amb la mort de l'animal, un 16% no la demana mai, i només un 17% dels centres l'exigeixen en casos concrets, en els quals se sospita que podrien sorgir conflictes.

Gràfic 8: Petició del consentiment escrit

Entenem que, de vegades, aquest protocol pugui semblar innecessari i de mal gust per part del propietari, ja que aquest es sol trobar molt afectat, però, com ja s'ha dit, la paraula escrita és l'única que evita possibles males interpretacions.

Malgrat tot, cap dels veterinaris no comenta haver tingut mai cap problema per no haver fet signar l'autorització de l'eutanàsia. En tot cas, davant d'un conflicte, si no hi ha cap paper escrit, és difícil saber quina de les dues parts té la raó, ja que és la paraula d'una contra la de l'altra. En tot cas, en última instància, sempre ha de ser el propietari qui decideixi l'acabament de la vida de la seva mascota, per molt que el veterinari trobi injust perllongar la vida d'animals terminals que estan patint.

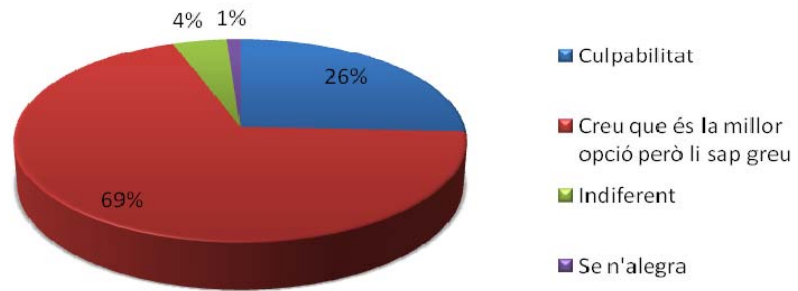
10. Quin sol ser el sentiment del propietari davant l'eutanàsia del seu animal?

Aquesta pregunta s'ha plantejat perquè, un fet com la mort sol ser, per la gran majoria de la gent, el més colpidor de tots els esdeveniments. Això no obstant, les maneres de reaccionar de les persones poden ser molt diverses i, en aquests casos, pensem que el sentiment dependrà molt del tipus de vincle afectiu que la persona hagués establert amb l'animal. Així, alguns exemples extrems que ens podríem plantejar podrien ser els següents:

- Una persona gran a qui la convivència amb la seva mascota li ha suposat un dels principals al·licients de la vida: li ha proporcionat companyia, l'ha empès a fer sortir, establir vincles amb altres persones...
- Un invident que se li mor el seu gos guia del qual ha depès durant molt temps, i li és imprescindible per poder desenvolupar el seu dia a dia amb normalitat.
- Per un nen petit, l'acabament de la vida de la seva mascota, amb la qual ha conviscut durant molt temps i l'ha vist créixer, pot ser la primera topada amb la mort, fet que li pot ser difícil d'entendre i afrontar.
- Animals, principalment gossos, que la seva existència simplement té sentit si poden complir amb unes funcions determinades, tals com poden ser la vigilància o la caça. Un cop ja no són útils per poder desenvolupar aquestes accions, d'alguna manera són arraconats pels seus propietaris i són substituïts per altres animals més joves.

Tot i aquestes situacions exposades, segons els veterinaris, els sentiments que predominen en el moment de decidir posar fi a la vida d'un animal, per part dels propietaris, són els següents:

Com ens han comentat molts dels veterinaris, el sentiment que es desperta en aquests moments, depèn, en gran mesura, del grau d'estima que tingui la persona vers l'animal.

Gràfic 9: Sentiments dels propietaris davant l'eutanàsia

Així, com és d'el·logiar, quasi el 70%

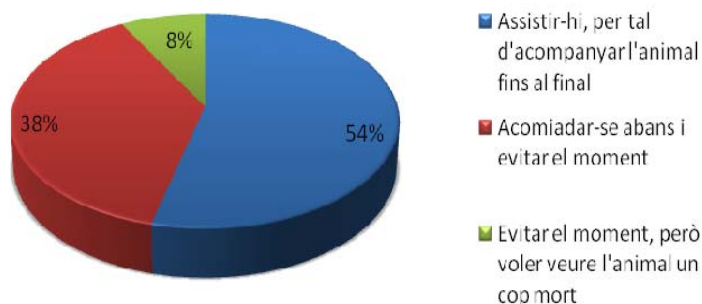
de les persones creuen que l'eutanàsia és la millor opció pel seu animal, però els hi sap greu, ja que, tal com comenten alguns dels enquestats, el que predomina és el sentiment de pèrdua. Els propietaris es troben en un dilema: per una banda voldrien que la seva mascota continués vivint amb ells, però, per l'altra, saben que ho faria patint i tampoc ho volen. En cas de malaltia crònica, els propietaris ja estan més conscienciats, perquè amb el temps d'evolució ho han anat assumint. Ara bé, aquelles situacions que apareixen de sobte, com podrien ser els accidents, els agafa més desprevinguts i els afecta molt més.

Seguidament, hi ha un 26% de les persones que se senten culpables. Aquest sentiment es sol donar en aquelles situacions en què s'eutanasia un animal quan hi ha o hi podia haver hagut una solució, però que el propietari no està disposat a proporcionar-li o ha portat el seu animal al veterinari quan la patologia estava en fases molt avançades del seu desenvolupament. En aquestes i altres situacions, és quan les persones se senten responsables o fins i tot avergonyides del fet que s'estigui eutanasiant al seu animal.

Per últim, un 4% dels propietaris se senten indiferents, i un 1% fins i tot se n'alegren. Està clar que es dona en aquelles situacions en què el propietari no ha establert un vincle emocional amb l'animal, i el que vol és desfer-se'n. És com si s'alliberés d'una càrrega. Aquestes són, des del nostre punt de vista, situacions condemnables, indignants i menyspreables, perquè es tracten els animals com si fossin objectes.

11. Què prefereix el propietari en el moment de l'eutanàsia?

El moment d'eutanasiar un animal i, per tant, acabar amb la seva vida, pot ser molt dur d'afrontar per certes persones. És per això que ens ha interessat saber com reaccionen i actuen els propietaris en aquests moments tan delicats. Les dades obtingudes han estat les següents:

Gràfic 10: Preferències del propietari en el moment de l'eutanàsia

Més de la meitat de les persones (54%) prefereixen assistir-hi, per tal d'acompanyar la seva mascota fins al final. De fet, per l'animal, és la millor opció, atès que no se sent abandonat pel seu propietari, encara que no sàpiga què és allò que li faran, però sempre estarà més tranquil.

D'altra banda i, igualment respectable, un 38% de les persones prefereixen acomiadar-se'n abans i evitar el moment, perquè no se senten prou fortes per poder-ho resistir.

Per últim, només un 8% de les persones escullen la opció d'evitar el moment, però volen veure l'animal un cop mort. Molt probablement són persones molt aprensives, que tot i que preferirien assistir-hi, els fa molt respecte veure com s'injecta el fàrmac eutanàsic i els seus efectes en l'animal. De totes maneres, volen acomiadar-se de l'animal un cop mort.

En cas d'assistir en el moment de la mort o just després, cal que el veterinari adverteixi al propietari de tots els esdeveniments que poden succeir, com poden ser que l'animal miccioni, defequi, tingui contraccions musculars... per tal que no agafi al propietari desprevingut i li afecti més del compte o es pensi que el seu animal encara no està mort i estigui agonitzant.

12. Com a veterinari, prefereixes que el propietari assisteixi durant el procés de l'eutanàsia o no? Per què?

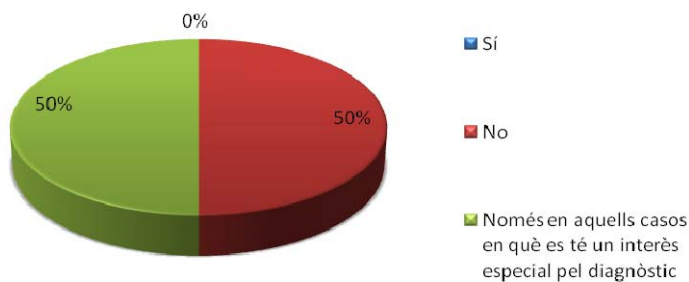
Com en totes les preguntes d'opinió, la varietat de respostes és molt àmplia. La majoria de veterinaris creuen que s'ha de respectar l'opció del propietari, sense tenir en compte les seves preferències, perquè consideren que el propietari té el dret de decidir-se sense cap tipus de pressió. Tot i així, hi ha professionals que prefereixen l'assistència del propietari, per tal que pugui veure com es duu a terme el procediment, que vegi que les coses es fan de manera adequada i que l'animal no pateix. Alguns altres, pocs, creuen que és millor que no ho presenciï, perquè no l'afecti i no pateixi.

13. En cas de no tenir un diagnòstic clar, els clients accedeixen a realitzar una necròpsia? Es realitza a la mateixa clínica o es delega a un centre de referència? Se solen fer altres proves complementàries?

Cal tenir en compte que molts dels veterinaris enquestats no duen a terme cap tipus d'anàlisi, de manera que s'entén que no realitzin necròpsies, ja que seria fins i tot més complicat. Ara bé, dins de les clíniques que sí que en realitzen, la quantitat ve regida per les preferències del client, de manera que els percentatges poden variar substancialment entre clíniques. Un cop es decideix fer la necròpsia, el criteri per fer-la a la mateixa clínica, o bé referir-la, es basa en l'aparent dificultat del cas. Si es veu complicat, s'acostuma a referir al servei de la UAB, tot i que sempre resulta més car.

14. Es realitzen necròpsies no autoritzades, pel propi coneixement científic?

Aquest aspecte es va demanar perquè, tot i saber que no es poden realitzar necròpsies si no estan estrictament autoritzades per part propietari, és un procediment que es té constància que, en certes ocasions, es duu a terme per intentar entendre el per què d'aquella mort desconeguda, ja que pot ajudar a resoldre futurs casos. De fet, és així com ha evolucionat la ciència, i d'entre totes les ciències, la que en aquest moment ens ocupa, la medicina veterinària. De nou, ens plantejem un dilema ètic. És lícit que es facin certs procediments amb els animals, sense que el propietari en tingui constància, però amb una finalitat totalment científica? Segurament, les respostes a aquesta pregunta serien de tot tipus, i seria difícil d'arribar a un consens. Això no obstant, així és com actuen els nostres enquestats:

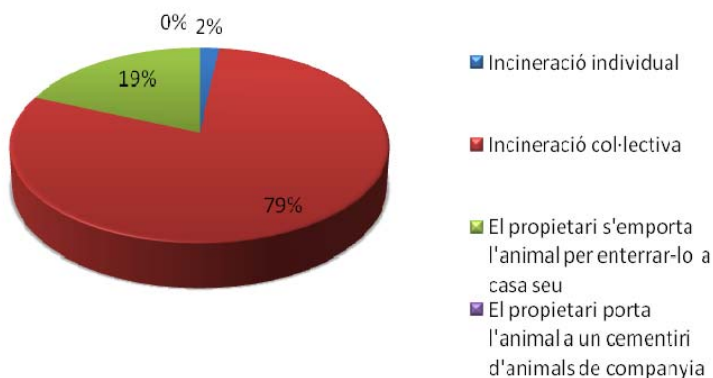
Gràfic 11: Realització de necròpsies no autoritzades

Les dades són clares, i ratifiquen el dilema abans exposat. Hi ha opinions contraposades: el 50% dels veterinaris pensen que, com que no és la voluntat del propietari, vulnerarien la seva decisió i, per tant, no estan en el dret de fer-ho; i l'altre 50%, pensa el contrari, que el coneixement mèdic ho justifica.

15. Preferències del client després de l'eutanàsia.

Segurament, és un dels aspectes que més ha variat amb el pas del temps, en consonància amb els canvis que ha anat patint la societat i, en conseqüència, del paper que els animals han anat desenvolupat en les diferents realitats. Així mateix, no fa gaires anys, la majoria de la gent que tenia animals, eren els pagesos. Els gossos vigilaven la casa o els feien servir com a gossos pastors i els gats, per matar les rates. Així, el més típic, era enterrar els animals al propi terreny del qual disposaven. Ara, no obstant, la societat ha canviat molt. Els animals han establert un vincle afectiu molt més important amb els seus propietaris, fet que fa que la seva mort s'aproximi més al que pot suposar una mort humana (moltes vegades es consideren un més de la família), és per això que s'han modificat els hàbits funeraris. D'altra banda, també cal tenir present que, avui en dia, està prohibit per llei enterrar els animals i, com a conseqüència, per satisfer aquesta nova necessitat, han aparegut noves tecnologies com ha estat la incineració dels cadàvers.

Les tendències observades han estat les següents:

Gràfic 12: Preferències d'eliminació dels cadàvers

Tal com es pot observar, la majoria de gent (quasi un 80%) escull la incineració col·lectiva, ja que és, de les mesures legals, la més econòmica de totes (45-60 €). Seguidament, amb quasi un 20%, el propietari decideix emportar-se l'animal per enterrar-lo a casa seva. Tot i que encara és

una pràctica habitual, atès que és la més barata, molts dels veterinaris han mencionat que, en aquests casos, sempre comenten que està prohibit, però tampoc s'hi neguen.

Per últim, només un 2% de les persones decideix incinerar la seva mascota de manera individual i recollir-ne les cendres posteriorment. Es dona en aquelles ocasions en què el propietari econòmicament s'ho pot permetre (costa aproximadament uns 360 €), ja que la diferència en comparació amb la incineració col·lectiva és substancial, i, alhora, el vincle afectiu amb l'animal és molt fort, comparable amb el d'una persona, i es té una determinada creença sobre després de la mort.

L'última opció, la que el propietari porti la seva mascota a un cementiri d'animals de companyia, de moment encara no està massa implementada aquí a Catalunya, ja que, a part de ser molt car, hi ha poquíssims llocs que ofereixin aquest servei. Això no obstant, en altres països està més instaurat, i és per aquells propietaris que tenen una cultura de la mort molt concreta i per ells, el seu animal ha estat com qualsevol membre de la seva família i, per tant, volen que sigui enterrat de la mateixa manera que ho seria una altra persona.

4.1.2. A estudiants de veterinària

4.1.2.1. Objectius de l'enquesta

El que ens va empènyer a realitzar aquests qüestionaris és que nosaltres, com a estudiants de veterinària, pensem que tenim molt a opinar sobre aquest tema.

Així, les finalitats principals d'aquesta enquesta han estat dues:

- Percebre si la gent ha rebut la formació suficient per sentir-se preparada per realitzar l'eutanàsia. En aquest punt, ens qüestionarem si el model educatiu actual satisfà aquestes necessitats en tots els àmbits.
- Poder fer una comparació entre l'opinió dels estudiants amb la dels veterinaris, per observar si hi ha algun tipus de canvi de mentalitat a partir del moment que es comença a exercir i a agafar experiència amb la professió i, d'alguna manera, es deixa de ser tan idealista.

Per tal de poder assolir aquests objectius, es va repartir l'enquesta a 25 estudiants de 5è de la llicenciatura de veterinària, ja que són persones que d'aquí molt poc exerciran i hauran d'afrontar situacions com la del tema que ens ocupa.

Cal remarcar que tots els enquestats ens ha contestat amb molta rigorositat i s'han mostrat molt interessats pel tema, sent crítics i aportant les seves reflexions que, sens dubte, ens han estat molt profitoses.

4.1.2.2. Formulari de l'enquesta

Enquesta sobre l'estudi de l'eutanàsia en la clínica de petits animals

1. Et sents preparat tant psicològicament com tècnicament per a realitzar l'eutanàsia?

- ☐ Sí, tant psicològicament com tècnicament.
- ☐ Psicològicament sí, tècnicament, no.
- ☐ Tècnicament sí, psicològicament, no.
- ☐ No; ni psicològicament ni tècnicament.

2. Ens falta formació? O ens falta informació?

- ☐ Formació
☐ Informació
☐ Ambdues
Suggerències.....

3. Creus que s'hauria d'incloure una assignatura a la carrera tant per saber afrontar aquesta situació personalment com per a poder ajudar al propietari?

- ☐ Sí ☐ No Per què?.....

4. Creus que el fet d'exercir professionalment et fa tornar fred?

- ☐ Sí ☐ No Per què?.....

5. El veterinari pot cenyir-se al seu propi criteri personal o ha de fer el que "mana" el propietari?

- ☐ Criteri personal ☐ El que "mana" el propietari
Per què?.....

6. Ser professional implica no tenir opinió?

- ☐ Sí ☐ No Per què?.....

7. El veterinari ha d'actuar en benefici de l'animal o del propietari?

- ☐ Animal ☐ Propietari Per què?.....

8. Quan consideres que un animal deixa de tenir una bona qualitat de vida i que, per tant, l'eutanàsia està justificada? (Marcar amb una creu les opcions amb les quals s'estigui d'acord)

- ☐ Quan l'animal té dolor, i aquest no pot ser pal·liat.
- ☐ Quan l'animal no és capaç de respirar sense dificultats.
- ☐ Quan l'animal no és capaç de menjar suficientment per mantenir el seu pes.
- ☐ Quan l'animal no és capaç de beure suficientment per mantenir-se hidratat.
- ☐ Quan l'animal no és capaç d'aixecar-se per poder orinar i defecar.
- ☐ Quan l'animal ha perdut l'interès d'interactuar amb la gent i altres

9. En quina d'aquestes situacions aplicaries l'eutanàsia? En cas de no estar-hi d'acord, quina solució consideres més adequades?

- a) Eutanasiar-lo
- b) Negar-s'hi
- c) Intentar fer-lo canviar d'opinió
- d) Proposar donar-lo en adopció
- e) Altres (especificar què)

(Escriure SÍ o NO al costat de cadascuna de les opcions en funció de si es considera justificat o no. En cas que no s'hi estigui d'acord, posar la lletra de la mesura que es prendria)

- Malaltia
 - Incurable/intractable
 - Curable, però és probable o segur que l'animal quedi amb alguna discapacitat, i el propietari no està disposat a fer-se'n càrrec
 - Crònica, que requereix tractament de per vida
 - Curable, però el propietari no en pot assumir el cost
 - Curable, però el propietari no en vol assumir el cost
- Animal geriàtric
 - Per mala qualitat de vida
 - Per substituir-lo per un cadell
- Alteracions de comportament
 - Agressivitat
 - Defecació/micció inapropiades
 - Destrosses
- Animal sa
 - Vacances
 - No se'n pot cuidar
 - No té el lloc apropiat
 - No el pot mantenir econòmicament
 - El propietari se n'ha "cansat"
 - Perquè ja no és un cadell ("ja no fa tanta gràcia")

10. Quin/s fàrmac/s utilitzaries per a eutanasiar un animal?

.....

11. Coneixes la legislació vigent referent a l'eutanàsia?

☐ Sí ☐ No

4.1.2.3. Buidat de les enquestes

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	Suma	%
1. Et sents preparat tant psicològicament com tècnicament per a realitzar l'eutanàsia?																											
Sí, tant psicològicament com tècnicament	1	0	0	1	1	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	13	52
Psicològicament sí, tècnicament no	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	5	20
Tècnicament sí, psicològicament no	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	5	20
No, ni psicològicament ni tècnicament	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	8
2. Ens falta formació? O ens falta informació?																											
Formació	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	8
Informació	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	8
Ambdues	1	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	17	68
Cap	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	4	16
3. Creus que s'hauria d'incloure una assignatura a la carrera tant per saber afrontar aquesta situació com per a podr ajudar al propietari?																											
Sí	1	1	0	1	1	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	10	40
No	0	0	1	0	0	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	0	15	60
4. Creus que el fet d'exercir professionalment et fa tornar fred?																											
Sí	1	1	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	14	56
No	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	9	36
Depèn	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	8
5. El veterinari pot senyir-se al seu propi critri personal o ha de fer el que "mana" el propietari?																											
Criteri personal	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	22	88
El que "mana" el propietari	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ambdues opcions	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	8
6. Ser professional implica no tenir opinió?																											
Sí	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
No	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	24	96

Depèn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	4
7. El veterinari ha d'actuar en benefici de l'animal o del propietari?																												
Animal	1	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	16	64
Propietari	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ambdós	0	0	1	1	0	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	8	32
Cap dels dos	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4
8. Quan consideres que un animal deixa de tenir una bona qualitat de vida i que, per tant, l'eutanàsia està justificada?																												
Quan l'animal té dolor, i aquest no pot ser pal·liat	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	25	100
Quan l'animal no és capaç de respirar sense dificultats	1	1	0	0	1	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	0	0	14	56
Quan l'animal no és capaç de menjar suficientment per mantenir el seu pes	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	0	7	28	
Quan l'animal no és capaç de beure suficientment per mantenir-se hidratat	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	1	1	1	0	10	40	
Quan l'animal no és capaç d'aixecar-se per poder orinar i defecar	1	1	1	0	1	0	0	1	0	1	1	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	0	15	60	
Quan l'animal ha perdut l'interès d'interactuar amb la gent i altres animals presents al seu entorn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	4	16	
9. En quina d'aquestes situacions aplicaries l'eutanàsia? En cas de no estar-hi d'acord, quina/es solució/ns consideres més adequada/es?																												
Malaltia																												
Incurable/intractable	sí	sí	a	a	sí	sí	a	sí	sí	sí	sí	sí	sí	c	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí			
Curable, però és probable o segur que l'animal quedi amb alguna discapacitat, i el propietari no està disposat a fer-se'n càrrec	c	sí	c	sí	c/d	b	d	no	sí	c/d	c/d	c	c	sí	sí	sí	sí	d	d	b	sí	sí	a	a/c/d				
Crònica, que requereix tractament	b/ c/ d	c	c	c	b	c	b	sí	no	b/c/d	c/d	no	c	c	c	c/d	c	c	c	c	b	c	c	c	b/c/d			

47

4.1.2.4. Comentaris dels enquestats

Preguntes 1 i 2:

1. Se sent preparat/da tant psicològicament com tènicament perquè ha realitzat pràctiques de camp. Reconeix que si no les hagués realitzat, no se sentiria preparat/da perquè no ens ho han explicat en cap moment. Creu que ens manca tant informació com formació.
2. Se sent preparat/da tènicament però no psicològicament i creu que ens manquen ambdues, proposa que en alguna assignatura s'expliqui quelcom en aquest sentit.
3. Se sent preparat/da psicològicament, però no tènicament i creu que ens falten totes dues coses.
4. Se sent preparat/da en els dos sentits però creu que ens manca de tot.
5. Se sent preparat/da en els dos sentits però creu que ens manca de tot.
6. Se sent preparat/da tènicament, però no psicològicament i creu que no ens falta res.
7. Se sent preparat/da en els dos sentits i creu que no ens manca res.
8. Se sent preparat psicològicament, però no tènicament i, per tant, creu que ens manca formació.
9. Se sent preparat/da en els dos sentits però creu que ens manca informació.
10. Se sent preparat/da psicològicament, però no tènicament i senyala que se sent preparat sempre que en el cas sigui molt clar que l'animal pateixi. Creu que ens manca de tot. Creu que és important que cadascú s'informi per la seva banda perquè a la carrera no ho han fet prou (quin és el fàrmac més adient, què cal usar com a sedació prèvia → Ketamina, no per les al·lucinacions).
11. No se sent preparat/da en cap sentit, creu que ens manca tant informació com formació.
12. Se sent preparat/da tènicament però no psicològicament i creu que ens manquen ambdues.
13. Se sent preparat/da en els dos sentits i creu que no ens manca res.
14. Se sent preparat/da en els dos sentits però creu que ens manca informació.
15. Se sent preparat/da psicològicament, però no tènicament i, per tant, creu que ens manca formació
16. Se sent preparat/da en els dos sentits però creu que ens manca de tot.
17. Se sent preparat/da en els dos sentits però creu que ens manca de tot.
18. Se sent preparat/da en els dos sentits però creu que ens manca de tot.
19. Se sent preparat/da en els dos sentits però creu que ens manca de tot.
20. Se sent preparat/da en els dos sentits i creu que no ens manca res.
21. Se sent preparat/da tènicament però no psicològicament i creu que ens manquen ambdues.
22. Se sent preparat/da tènicament però no psicològicament i creu que ens manquen ambdues.
23. Se sent preparat/da en els dos sentits però creu que ens manca de tot.
24. Se sent preparat/da psicològicament, però no tènicament i creu que ens manquen ambdues. Proposa parlar-ne a classe, no només si es té la "sort" de veure-ho als

mòduls.

25. No se sent preparat/da en cap sentit, creu que ens manca tant informació com formació.

Pregunta 3:

En aquest cas només s'ha indicat si l'enquestat ha proposat incloure una part d'una assignatura per poder afrontar la situació i ser capaç d'ajudar al propietari. Si ho han fet, s'ha indicat com a "comentari".

1. Sí, comentari: Una assignatura sencera, no; però dedicar-hi alguna de les classes, sí. Tant pel que fa a com eutanasiar, comunicació amb el propietari, el que s'ha de fer amb l'animal...
2. Sí, comentari: dins una assignatura podrien explicar-nos alguna cosa sobre el tema.
3. No, comentari: una assignatura no, però incloure-ho en el temari d'alguna assignatura ja existent.
4. Sí, comentari: una assignatura com a tal, no, però un seminari sí.
5. Sí, comentari: crec que és important estar preparat, per poder transmetre-ho al propietari.
6. No. Diu que ja hi ha prou informació.
7. No, comentari: una assignatura sencera no cal però una mena de capítol en alguna, sí.
8. Sí. No posa comentari.
9. No, comentari: es pot incloure dins alguna altra assignatura.
10. Sí, no posa comentari.
11. No, comentari: no cal una assignatura sencera, potser algun seminari o curs de lliure elecció.
12. Sí, caldria alguna assignatura on ens ensenyessin psicologia cara a nosaltres i al propietari.
13. No, comentari: es pot incloure en altres.
14. No. Creu que no cal. Que l'eutanàsia s'hauria d'aplicar sempre que l'animal pateixi i les seves condicions de vida siguin pèssimes.
15. No, comentari: algun apartat d'alguna assignatura no crec que una assignatura sencera calgui.
16. Sí, no posa comentaris.
17. No, no posa comentaris.
18. No, no posa comentaris.
19. No, no posa comentaris.
20. No, comentari: hauria de ser una part. No és prou important ni extens per fer-ne una assignatura.
21. No, comentari: Amb un seminari ja faríem.
22. No, comentari: Amb un seminari crec que n'hi hauria prou.
23. Sí, per oferir un millor servei.
24. No, creu que és quelcom que només s'aprèn amb l'experiència. Tampoc cal dedicar-hi tota una assignatura.
25. Sí, el que faria seria augmentar en gran quantitat el nombre de crèdits d'etologia i de temari d'etologia i incloure una part que parlés d'això.

Pregunta 4:

1. Sí, com a barrera de protecció
2. Sí
3. No. Cadascú seguirà essent com és, però haurà d'aprendre a reprimir els seus sentiments.
4. No
5. Depèn. Al final acaba essent una rutina i ja no es veu tant com un sentiment, però si hi penses, dol igualment.
6. Sí, perquè és necessari.
7. No. Perquè la sensibilitat cap als animals creu que no es perd mai.
8. Sí
9. No, depèn de la persona.
10. No, depèn de la persona. No té per què.
11. Sí.
12. Sí, amb el temps.
13. Sí. Relativitzes la mort.
14. Sí, veus les coses de diferent manera.
15. Sí, perquè es veu de manera repetida.
16. No, representa que ets professional.
17. No
18. No
19. Sí
20. No
21. No, se segueix tenint opinió personal.
22. Depèn, t'acostumes a certes coses, però sempre queda la part sentimental.
23. Sí, forçosament cal posar-hi certa distància.
24. Sí. És necessari tornar-s'hi una mica per a conviure amb la malaltia i la mort. Però tampoc cal tornar-se cínic.
25. Sí, com a mesura de defensa. És bo en la mesura justa perquè et permetrà exercir amb més sang freda. El propietari ho està passant malament i és el veterinari qui ha de tenir el cap clar per a poder-lo ajudar. Un excés de fredor també és preocupant, és clar.

Pregunta 5:

1. Criteri personal. Si el propietari em vol fer eutanasiar un animal sa, jo no tinc per què fer-ho, que ho faci un altre veterinari.
2. Criteri personal. Perquè et pots negar a eutanasiar un animal, i fer que el propietari vagi a un altre veterinari si tu no creus necessària l'eutanàsia.
3. Criteri personal.
4. Criteri personal.
5. Criteri personal. Crec que és important ser fidel al criteri personal, tot i que es pot tenir en compte el que creu el propietari.

6. Criteri personal.
7. Criteri personal. Perquè el propietari pot estar equivocat i no som robots per fer el que ens mana.
8. Blanc.
9. Criteri personal. El propietari no té la carrera i experiència necessàries.
10. Criteri personal. Sempre s'ha de ser coherent amb els principis personals.
11. Criteri personal. Pot negar-s'hi. No cal que faci quelcom amb el qual no se senti a gust.
12. Criteri personal. No pot ser que vingui un propietari amb un gos sa i l'hagis d'eutanasiar.
13. Criteri personal. El propietari no té criteri veterinari.
14. Criteri personal. Crec que el veterinari ha de ser qui proposi l'eutanàsia quan ho cregui adient, tot i que la decisió final la té el propietari. Negar-nos sempre a fer una eutanàsia quan no ho creguem necessari.
15. Criteri personal, però tenint en compte, en part, la part econòmica del propietari.
16. Criteri personal. Perquè es podrien fer eutanàsies que realment no s'haurien de fer.
17. Criteri personal.
18. Criteri personal.
19. Criteri personal.
20. Depèn de la situació.
21. Criteri personal, perquè no sempre hi ha motius mèdics per a eutanasiar un animal.
22. Criteri personal. No és ètic eutanasiar un animal que té solució, només perquè el propietari no vulgui assumir-ho.
23. Criteri personal. El veterinari és el professional, però cal sensibilitzar el propietari.
24. Criteri personal. Perquè el criteri com a veterinari ha de ser el que més vetlli pel benestar animal. El problema és que, a més de la nostra vocació, és la nostra feina, i el propietari és el que ens manté. La idea seria mirar de fer-li entendre el nostre criteri en la mesura del possible.
25. Som persones per sobre de tot, no autòmats.

Pregunta 6:

1. No perquè la formació que tenim, crec, ens obliga a donar opinió i permetre valorar diferents opcions que poden ser desconegudes pel propietari.
2. No.
3. No.
4. No. S'ha d'arribar a un equilibri.
5. No. Amb més raó, si ets professional tens més formació i informació (en teoria) per a poder opinar.
6. No.
7. No.
8. No.
9. No. Som persones, no màquines.
10. No. Sempre s'ha de tenir opinió (basada en fets objectius) per a poder realitzar bé qualsevol feina.
11. No.

12. No.
13. No. Cal una opinió fundada.
14. No. Crec que podem ser professionals i a la vegada tenir opinió.
15. No. Hem d'aconsejar en tot moment.
16. No.
17. No.
18. No.
19. No.
20. No. Cal aconsellar i informar de totes les opcions.
21. No.
22. No. Sempre som lliures d'expressar la nostra opinió.
23. No. Perquè no som autòmats (robots) i hem de tenir criteri per decidir i exercir.
24. No. Una cosa és el teu criteri, no crec que sigui incompatible amb seguir certes guies de bona praxi.
25. Depèn, es té opinió, com a éssers racionals que som, però hi ha qui creu que ser professional implica no tenir-la en compte.

Pregunta 8:

En aquest cas només s'ha considerat oportú anotar els comentaris que han fet alguns dels enquestats, però no fer un buidat de totes les enquestes ja que la majoria no han fet cap mena d'indicació.

1. Opcions 3 i 4 depèn de la situació.
2. Problemes respiratoris: què passa amb els bulldogs? Caldria eutanasiar-los tots?
3. Opcions 1 i 2, depèn del grau. Opcions 3 i 4 suposo que hi ha opcions d'alimentació "assistida".
4. Opció 3, no eutanasiar fins que el pes sigui insostenible.

Pregunta 9:

S'han separat les diferents opcions de la pregunta amb una doble barra per tal de veure les diferents opcions contemplades.

1. No. Si és molt exagerat potser sí. Etologia // b,c,d,e (etologia) // b,c,d,e (etologia)
2. No. Castrar o portar-lo a l'etòleg // c, e (Castrar o portar-lo a l'etòleg) // c, e (etòleg)
3. No/sí, depèn del grau // c // c . Invertir en ensinistrament de l'animal en tots els casos.
4. a // intentar modificar la conducta // intentar modificar la conducta
5. programes etològics // c // programes etològics
6. c, d // c, d // c, d
7. sí // b // b
8. a // a // b
9. Sí // no // no
10. Depèn, només en el cas que l'animal hagi arribat a ser incontrolable i no hi hagi res a fer // d // d
11. a, e (entrenament, etòleg) // b, e (etòleg) // b, e (etòleg)

12. no (educar el gos) // no (educar el gos) // no (educar el gos)
13. c // b // b
14. c // c // c
15. c // c // c
16. e (ensinistrament) // e (ensinistrament) // e (ensinistrament)
17. sí // b, c, d // b, c, d
18. sí // no // no
19. sí // no // no
20. sí, sobretot si és contra persones // no, educació // no, educació
21. sí // b // d
22. e (etòleg) // e (etòleg) // e (etòleg)
23. sí // e (veure si se'n podria fer càrrec d'aquesta situació delicada) // e (intentar revertir la situació)
24. e (intentar passar-lo al servei d'etologia, si es pot. Si no, opció sí) // e (intentar passar-lo al servei d'etologia, si es pot. Si no, opció sí) // e (intentar passar-lo al servei d'etologia, si es pot. Si no, opció sí)
25. e (etologia i educació) // e (qualsevol que funcioni, sobretot educació) // etologia, d

Pregunta 10:

1. Fenobarbital (Dolethal)
2. Ketamina IM i fenobarbital IV
3. Pentotal sòdic
4. Sobredosi barbitúrics
5. Pentobarbital sòdic
6. Dolethal (Pentobarbital sòdic)
7. Dolethal (pentobarbital sòdic)
8. T-61
9. Pentobarbital
10. Premedicina (sedació amb propofol, midazolam, per exemple) + pentotal sòdic
11. Pentotal
12. Anestèsics molt potents perquè no senti dolor (Dolethal, pentotal)
13. Dolethal, T-61
14. Anestèsic a dosi alta
15. Tiopental
16. Tiopental
17. T-61, tiopental
18. T-61
19. Dolethal
20. T-61, Mioflex
21. Dolethal
22. Dolethal
23. Pentotal sòdic o clorur potàssic
24. Propofol + Pentobarbital
25. Tiopental

4.1.2.5. Anàlisi de les dades

En aquest apartat es tracten totes aquelles dades obtingudes de les 25 enquestes realitzades a estudiants de 5è curs veterinària. Així, aquestes han estat les conclusions a les quals s'ha arribat després de fer el buidat de les enquestes.

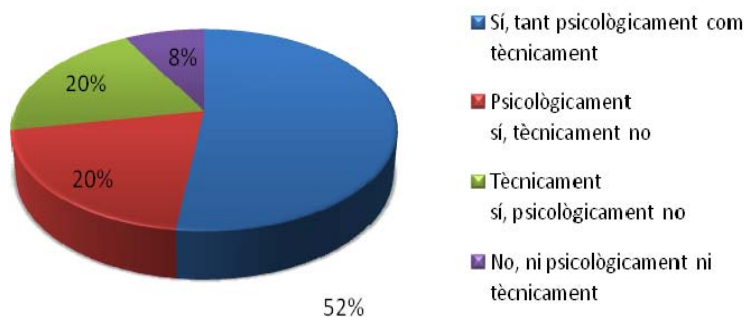
Les preguntes formulades van ser les següents:

1. Et sents preparat tant psicològicament com tècnicament per a realitzar l'eutanàsia?

L'objectiu d'aquesta pregunta era saber si els alumnes que s'estan a punt de llicenciar han rebut la formació necessària durant els seus estudis per tal d'afrontar i realitzar l'eutanàsia, pròximament, durant el seu exercici professional.

Segons els resultats de l'enquesta, els percentatges de les diferents opcions es reparteixen de la següent manera:

Una mica més de la meitat dels enquestats (52%) se sent preparat tant psicològicament com tècnicament per a realitzar l'eutanàsia. Un 40% se sent preparat d'una o altra manera, però creu que li manca quelcom en l'altra

Gràfic 13: Els estudiants se senten preparats?

vessant per a sentir-se preparat en ambdós sentits. Finalment, hi ha una fracció minoritària de l'alumnat enquestat, concretament un 8%, que no se sent preparat ni psicològicament ni tècnicament per a realitzar aquesta pràctica.

Desglossant la pregunta en les seves dues vessants, s'observa que un 72% dels enquestats se senten preparats psicològicament per a realitzar l'eutanàsia i, el mateix percentatge, se sent preparat tècnicament.

Tanmateix, hi ha un 28% de l'alumnat que creu que té certes mancances tècniques que li impedirien realitzar aquesta pràctica i un 28% que no se sent preparat psicològicament per a fer-ho.

Així doncs, diríem que aproximadament la meitat dels alumnes enquestats se senten totalment preparats per a dur a terme l'eutanàsia, mentre que l'altra meitat se sent incapaç de fer-ho en algun o altre sentit.

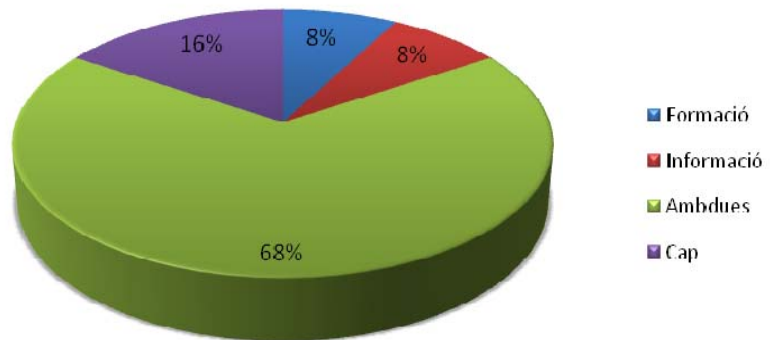
En l'aspecte tècnic hi intervé, fonamentalment, la preparació que t'ofereix la carrera de veterinària i la possible experiència que hom hagi pogut tenir en alguna clínica per la seva banda. Per tant, caldria qüestionar-se si seria necessari modificar el procediment d'ensenyament per tal que els estudiants se sentissin més preparats tècnicament i psicològicament per a realitzar l'eutanàsia.

En aquest sentit, s'ha plantejat la segona pregunta de l'enquesta:

2. Ens falta formació? O ens falta informació?

És important remarcar que entenem per informació tota aportació i/o coneixement teòrics; mentre que quan parlem de formació, ens referim a la vessant més pràctica de l'aprenentatge. Els enquestats han respost el següent:

El 68% dels alumnes ha respost que hi ha mancances en ambdues opcions, mentre que un 16% ha respost que la formació i informació rebuda ja és suficient. El 16% restant es divideix a parts iguals entre aquells que creuen que només ens falta informació i aquells que pensen que el que manca és la formació.

Gràfic 14: Manca formació o informació?

Així, la majoria de l'alumnat (84%) creu que hi ha mancances, ja sigui en formació, en informació o en ambdues opcions.

Ajuntant la informació d'aquesta pregunta i de l'anterior, cal destacar que un 32% dels enquestats se sent preparat tant psicològicament com tècnicament per a dur a terme l'eutanàsia i, tot i així, pensa que ens manca tant informació com formació. En un dels casos, la persona enquestada assenyala que si no hagués realitzat les pràctiques de camp, no se sentiria preparada perquè durant la carrera no ho han explicat en cap moment.

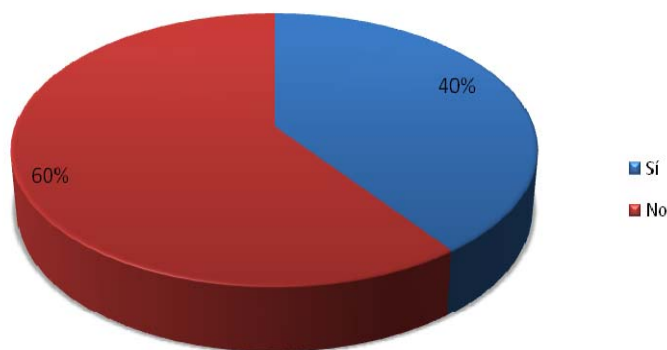
Així doncs, observant els resultats, sembla prou evident que la percepció general és que el pla d'estudis de la carrera de veterinària no és del tot eficaç per tal que els estudiants se sentin ben formats i/o informats per a la realització l'eutanàsia.

No s'ha d'oblidar, però, que hi ha una part dels enquestats que creuen que han rebut la informació i formació adequades i, tot i així, no se senten preparats (psicològicament, tècnicament o en ambdós sentits) per a realitzar l'eutanàsia. Això pot estar relacionat amb el fet que la pregunta està enfocada de manera que s'avalua la percepció personal; no la capacitat real de poder o no dur-la a terme. Així, podríem dir que la resposta està fortament influenciada per la personalitat de cadascú i per la manera d'entendre la vida, la professió, i el món en general.

També relacionada amb aquestes dues qüestions, s'ha plantejat la tercera pregunta:

3. Creus que s'hauria d'incloure una assignatura a la carrera tant per saber afrontar aquesta situació personalment com per a poder ajudar al propietari?

Sorprenentment, i contradiant les anteriors preguntes, els resultats obtinguts han estat els exposats a continuació:

Gràfic 15: Necessitat d'incloure una assignatura formativa

Segurament, tal com es pot comprovar a continuació, ha estat degut a una mala interpretació o formulació de la pregunta plantejada, ja que la majoria de la gent que ha contestat que no seria necessària una assignatura, puntualitza que no caldria dedicar-hi una matèria sencera (perquè fins i tot seria excessiu) però sí que, en aquest sentit, seria necessari incloure

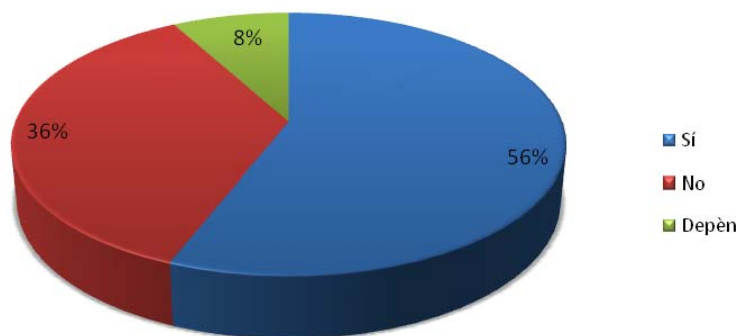
alguns temes de classe, seminaris o debats sobre el tema. Això ajudaria als futurs veterinaris a afrontar la situació, tant a nivell personal com a l'hora d'ajudar al propietari en la presa de decisions i en l'acceptació d'aquestes.

4. Creus que el fet d'exercir professionalment et fa tornar fred?

Deixant enrere els aspectes relacionats amb la capacitat pròpiament dita de realitzar l'eutanàsia que s'han tractat fins ara (aspectes psicològics, tècnics i relacionats amb els estudis), la quarta pregunta es va enfocar en aspectes relacionats amb l'exercici professional.

Aquesta, es va plantejar amb l'objectiu de determinar quina opinió tenen els estudiants de veterinària sobre l'efecte de practicar l'eutanàsia repetidament en la percepció d'aquesta. Les respostes van ser les següents:

Un 56% de l'alumnat enquestat creu que exercir professionalment et fa tornar fred; mentre que un 36% creu que no, i un 8% creu que depèn de la situació. Els motius que donen els que responen afirmativament estan relacionats tant amb la necessitat de crear una barrera de defensa personal

Gràfic 16: Exercir fa tornar fred

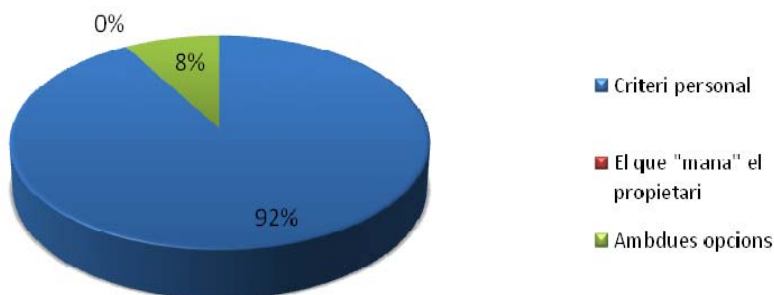
contra el malestar que produeix el fet de provocar la mort a un animal, com amb el pas del temps i el costum. Així, alguns alumnes creuen que el pas del temps i el fet de viure la situació de manera repetida fa canviar la visió de les coses i fa relativitzar la mort; d'alguna manera, el veterinari es va acostumant a l'eutanàsia. També hi ha qui creu que és necessari tornar-se fred per tal de poder exercir més correctament com a professional.

Tot i això, cal tenir en compte que no tots els enquestats opinen que exercir professionalment et faci tornar fred. Dins d'aquest col·lectiu, els motius es relacionen bàsicament amb el caràcter de la persona. Així, alguns alumnes creuen que tothom és com és i, per tant, el fet d'aplicar l'eutanàsia no els canvia, que simplement aprenen a adaptar-se a la situació i reprimir els seus sentiments davant el propietari.

5. El veterinari pot cenyir-se al seu propi criteri personal o ha de fer el que “mana” el propietari?

Seguint amb el tema de l'exercici professional i per tal d'abordar aspectes més ètics, en aquesta pregunta es pretenia saber si els estudiants creuen que cal mantenir-se ferm en l'opinió personal a l'hora de practicar l'eutanàsia, o bé, si serien fàcilment influenciables pel client. Els resultats han estat els següents:

En aquest cas, hi ha una aclaparadora majoria (92%) de l'alumnat que opina a favor de la primera opció. Els motius estan relacionats amb els principis ètics de cadascú (ser fidel al criteri personal, no eutanasiar animals sans...) i amb el criteri professional que li manca al propietari. En aquest sentit, és el veterinari qui té la carrera i/o experiència necessàries per saber quan cal i quan no cal (o no és ètic) eutanasiar un animal, i és ell qui ha d'intentar transmetre-ho al propietari. També hi ha qui opina que cal tenir en compte l'economia i l'opinió del propietari; però, en general, l'alumnat té present que si un veterinari no vol eutanasiar un animal, pot negar-s'hi i proposar al propietari que vagi a un altre centre veterinari si continua volent l'eutanàsia.

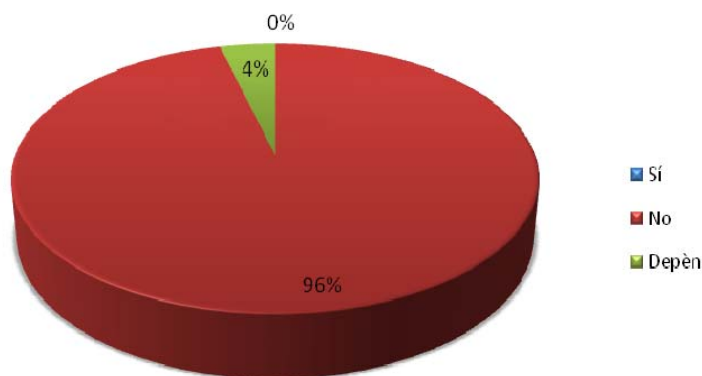

Gràfic 17: Criteri personal o el que “mana” el propietari?

També es fa notar el fet que els veterinaris són persones, no autòmats que fan el que els manen. De la resposta se'n desprèn un fort idealisme. Seria interessant repetir aquesta pregunta a les mateixes persones d'aquí uns quants anys i veure si realment se cenyeixen al seu criteri o es deixen influenciar més pel client, que, al cap i a la fi, és qui manté el negoci.

6. Ser professional implica no tenir opinió?

Aquesta pregunta es va plantejar per tal de saber si actuar professionalment comportava guiar-se més per temes econòmics que per l'opinió personal. Ens van respondre el següent:

Gràfic 18: Ser professional implica no tenir opinió?

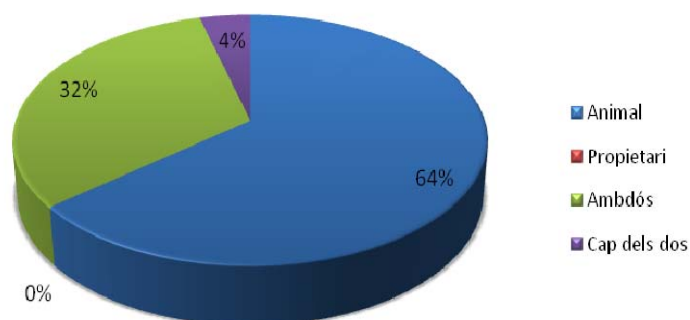
autòmats (robots, màquines). A més, en aquest cas, hi ha alumnes que consideren que l'opinió del veterinari és important per aconsellar el propietari.

Tal com mostra el gràfic, els alumnes enquestats també pensen, majoritàriament, que cal conservar l'opinió personal i que el fet de ser professional no implica necessàriament perdre-la o deixar-la de banda. Altra vegada, els motius estan relacionats amb la capacitat de tenir un criteri professional basat en la formació adquirida i amb el fet de ser éssers racionals, no

Així doncs, podríem dir que la majoria de l'alumnat considera important conservar un criteri personal a l'hora d'exercir. Possiblement alguns fins i tot ho considerarien part de la professionalitat; ja que, el criteri personal d'un bon veterinari (juntament amb la capacitat de transmetre'l al propietari), permetrà una aplicació més ètica de l'eutanàsia.

7. El veterinari ha d'actuar en benefici de l'animal o del propietari?

Aquesta qüestió es va plantejar amb la finalitat de saber cap on enfocarien els estudiants la seva praxi professional en esdevenir veterinaris. És a dir, quin aspecte prevaldria més: els diners (representats pel client) o la salut de l'animal.

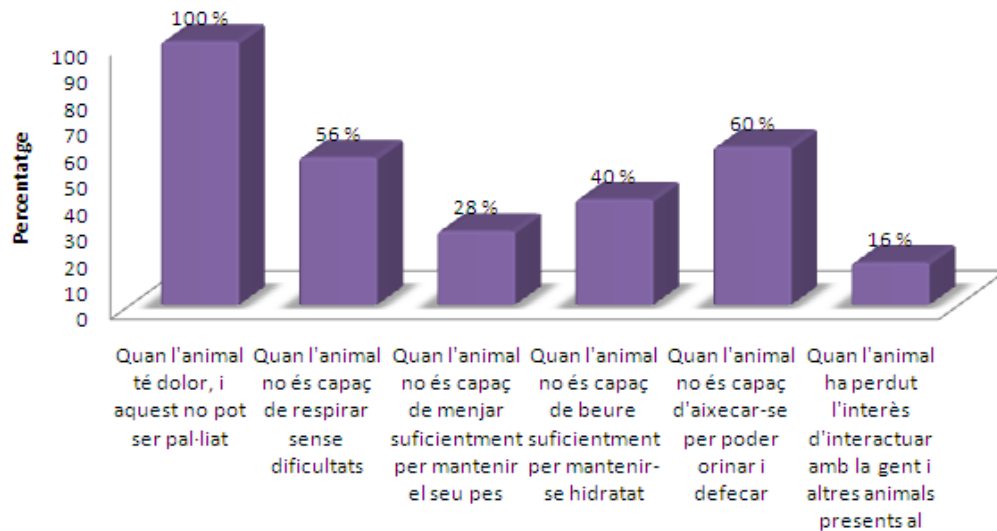
Gràfic 19: Animal o propietari?

Així, d'aquesta pregunta se'n desprèn una reflexió interessant, atès que la majoria d'alumnes enquestats creu que el veterinari ha d'actuar en benefici de l'animal i no hi ha ningú que pensi que s'ha d'actuar en benefici del propietari. Tanmateix, cal tenir en compte que hi ha un 32% dels enquestats que creu que s'ha d'actuar en benefici d'ambdues parts. Això, sovint està relacionat amb el fet que l'animal és el pacient, però el propietari és qui manté el negoci, i no se'l pot menystenir ni tampoc es pot obviar la seva personalitat. També hi ha qui creu que cal actuar diferent segons l'aptitud de l'animal. És a dir, si es tracta d'un animal de renda és més important el propietari que l'animal perquè prevalen els criteris econòmics; si es tracta d'un animal domèstic, en canvi, prevaldrà l'animal i el lligam emocional. A més, se suposa que en el cas d'animals domèstics, el propietari sempre vol el millor per l'animal.

Entre els que responen amb un sí rotund, la justificació més freqüent és que un veterinari ha de vetllar pel benestar animal i, "si no ho fem nosaltres, qui ho farà?"

8. Quan consideres que un animal deixa de tenir una bona qualitat de vida i que, per tant, l'eutanàsia està justificada?

En aquest punt, l'enquesta torna a fer un gir, ara se centra en la justificació de l'eutanàsia; amb la finalitat de veure quines opcions podrien comportar un debat ètic i en quines altres la majoria d'alumnes estan d'acord.

Gràfic 20: Minva en la qualitat de vida

Tal com s'observa, el 100% dels enquestats considera que l'eutanàsia està justificada quan l'animal té dolor i aquest no pot ser pal·liat. En les altres opcions, en canvi, hi ha divergència d'opinions. Segurament, això està causat perquè la primera situació és l'única avaluable objectivament. És a dir, tothom, o gairebé tothom, té clar que no és ètic mantenir un animal en vida si aquest està patint i no hi ha cap solució possible. En altres casos, en canvi, depèn de la situació de l'animal i de les possibilitats del propietari.

En cas de dificultat respiratòria, un 56% dels enquestats considera que també és motiu d'eutanàsia. En aquest punt hem trobat reflexions interessants com la d'un enquestat que s'ha plantejat què passa amb els bulldogs. És a dir, en cas de considerar que la dificultat respiratòria és motiu d'eutanàsia, la lògica ens portaria a matar tots aquells animals pertinents a races que, normalment a causa de morfologies especials (nas "xato", musell arrugat, narius petits, paladar elongat i hipoplàsia traqueal), tenen dificultats respiratòries. Això ens condueix a una altra reflexió que, tanmateix, no correspon tractar en aquest treball: l'espècie humana s'ha sentit amb dret a manipular genèticament (directament o mitjançant la selecció artificial) animals per raons estètiques sense tenir en compte la seva qualitat de vida? És ètic fer-ho?

El fet que un animal no sigui capaç de menjar per si sol per poder mantenir el seu pes, en general, no es considera motiu d'eutanàsia (només un 28% dels enquestats ho han considerat així). Segurament té a veure amb el fet que existeixen mètodes que permeten combatre l'anorèxia crònica, ja sigui per alimentació parenteral (tot i que no és una teràpia vàlida per dur-la a terme de per vida) o mitjançant l'ús de sondes. D'aquesta manera, aquests animals podrien continuar vivint sense massa dificultats i, per tant, no seria justificat acabar amb la seva vida. Tanmateix, si hom considera que no poder menjar per ell mateix és una limitació important en la qualitat de vida de l'animal, estaria justificat aplicar l'eutanàsia.

Una altra dada interessant és que només un 16% dels enquestats considera correcte eutanasiar un animal que ha perdut la capacitat d'interactuar amb la gent i els altres animals presents al seu entorn. Això ens fa pensar que, en general, les alteracions "etològiques" es consideren menys importants que les relacionades estrictament amb la salut a l'hora de limitar la qualitat de vida de l'animal.

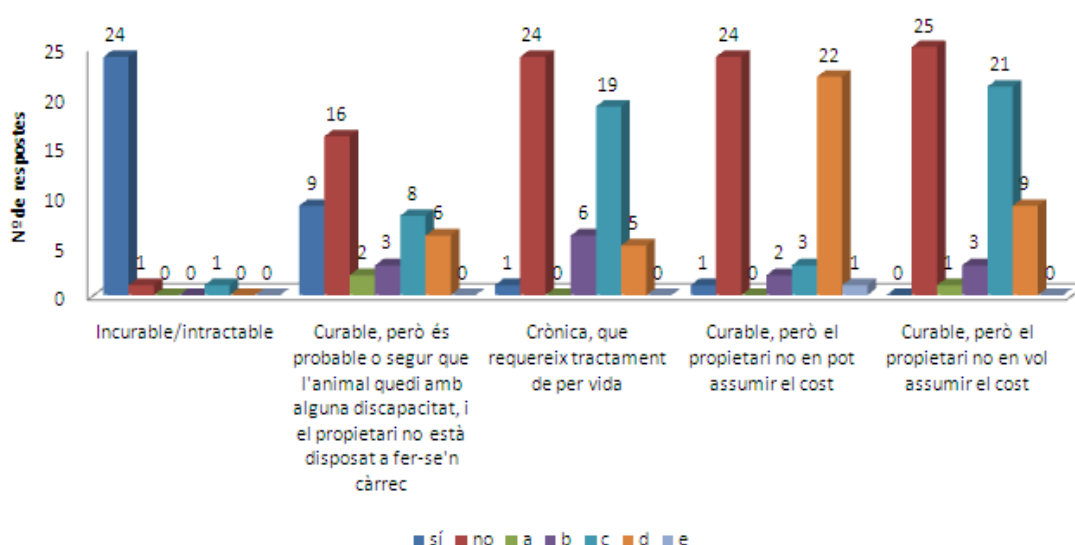
En definitiva, podríem dir que totes les situacions depenen del grau d'afecció i de la percepció personal del que comporta cada situació concreta.

9. En quina d'aquestes situacions aplicaries l'eutanàsia? En cas de no estar-hi d'acord, quina solució consideres més adequades?

- a) Eutanasiar-lo
- b) Negar-s'hi
- c) Intentar fer-lo canviar d'opinió
- d) Proposar donar-lo en adopció
- e) Altres (especificar què)

En aquesta ocasió es pretenia assolir el mateix objectiu que en l'anterior i, a més, saber quines alternatives s'adoptarien en cas de no considerar adequada l'eutanàsia. Així, es plantegen diverses situacions als alumnes i se'ls pregunta quina seria la seva actitud davant d'aquestes.

En cas de malaltia, les respostes han estat les següents:

Gràfic 21: Situacions en què s'aplicaria l'eutanàsia: Malaltia.

En el gràfic s'observa que la gran majoria dels enquestats considera que si l'animal té una malaltia incurable o intractable cal eutanasiar-lo. Tanmateix, hi ha una persona que creu que aquest no és un motiu suficient per a dur a terme aquesta pràctica i intentaria fer canviar d'opinió al propietari. Aquesta persona va adjuntar un comentari a l'enquesta indicant que tot depèn del grau de simptomatologia. És a dir, si aquella malaltia incurable/intractable no compromet la qualitat de vida de l'animal, no seria necessari eutanasiar-lo. En aquest mateix sentit, si examinem les enquestes detingudament, veiem que hi ha també una persona que, tot i contestar "sí" a la pregunta, puntualitza que considera una malaltia intractable/incurable motiu suficient d'eutanàsia quan l'animal comença a patir, no abans.

Ens sembla una reflexió molt interessant amb la qual creiem que gairebé tots estaríem d'acord (alumnes enquestats, veterinaris, nosaltres mateixos i, fins i tot, propietaris d'animals).

En cas que la malaltia sigui curable, però les probabilitats que l'animal quedi amb alguna discapacitat siguin molt altes i el propietari no estigui disposat a fer-se'n càrrec, les opinions són més diverses. Un 36% dels enquestats creu que és un motiu suficient per a realitzar l'eutanàsia, mentre que un 64% pensa que no. En aquest últim cas, les alternatives que dominen són intentar fer canviar d'opinió el propietari i proposar-li donar l'animal en

adopció. No obstant això, també hi ha qui simplement es negaria a practicar l'eutanàsia i qui l'eutanasiaria en contra del seu propi criteri.

En aquest cas, cal destacar que hi ha un cert nombre de gent que ha puntualitzat que, depenent de la discapacitat faria una cosa o altra i, en concret, hi ha una persona que ha respost "sí" a la pregunta però assenyala que ho faria en el moment en què aparegués la discapacitat, no abans.

Pel que fa a la tercera opció, la d'una malaltia crònica que requereix tractament de per vida, el 96% dels enquestats no la consideren motiu d'eutanàsia i l'alternativa dominant és la de fer canviar d'opinió al propietari. Cal tenir en compte que la persona que discrepa, no va respondre aquest apartat de la pregunta. S'ha interpretat com una resposta positiva però podria ser que l'enquestat/da s'hagués oblidat d'omplir-lo. Per tant, podria tractar-se d'un "fals sí".

Així, tal com passava a la pregunta anterior, les respostes no són mai blanc o negre, sinó que cal tenir en compte la situació concreta de l'animal.

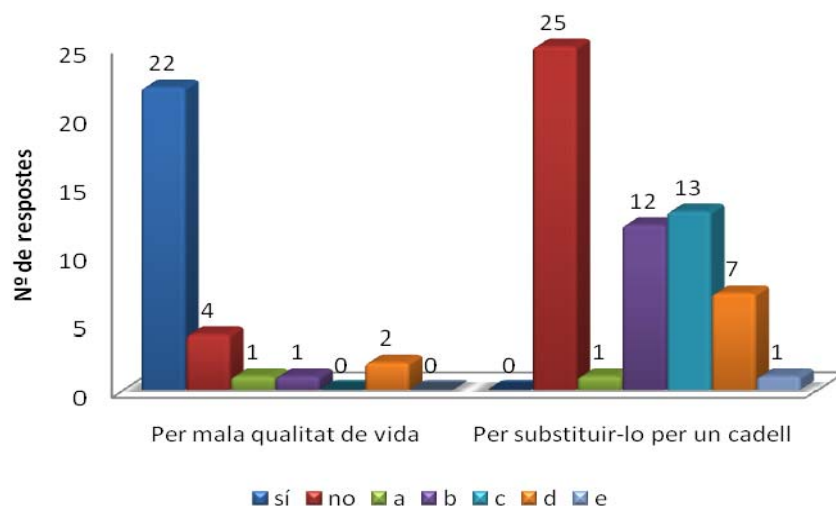
Per últim, és interessant veure la diferència en les respostes a les dues últimes opcions plantejades. En la primera opció, es planteja que la malaltia és curable però el propietari no en pot assumir el cost, mentre que en la segona, es planteja la mateixa situació però amb un propietari que no en vol assumir el cost. La majoria de l'alumnat considera que cap de les dues opcions és motiu d'eutanàsia. En el primer cas, l'alternativa dominant és la de proposar al propietari que doni en adopció l'animal, mentre que en el segon cas, domina el fet d'intentar fer-lo canviar d'opinió. Això demostra que, efectivament, des d'una percepció personal no és el mateix un propietari que no pot assumir el cost d'un tractament, que un propietari que no ho vol fer.

Segurament es planteja de manera majoritària donar l'animal en adopció en cas que el propietari no tingui prou diners per assumir el cost del tractament que necessita el seu animal, perquè s'assumeix que serà possible trobar un propietari que sí que en pugui assumir el cost i, per tant, es veu possible la curació de l'animal. De fet, si hi ha manca de recursos econòmics, no queden masses alternatives més.

En el segon cas, en canvi, es tracta d'intentar convèncer el propietari de l'animal que val la pena invertir certs diners per a salvar l'animal abans d'eutanasiar-lo. És una tasca de conscienciació.

És molt interessant tenir en compte que un dels enquestats ha proposat l'opció d'arribar a un acord econòmic amb aquell hipotètic propietari que no pot assumir el cost del tractament del seu animal. Possiblement hi ha molta gent que ni tan sols s'havia plantejat aquesta opció, però la podria considerar molt vàlida sempre que això no comportés un dèficit econòmic personal inassumible; és a dir, sempre que no perjudiqués excessivament el negoci de la clínica veterinària.

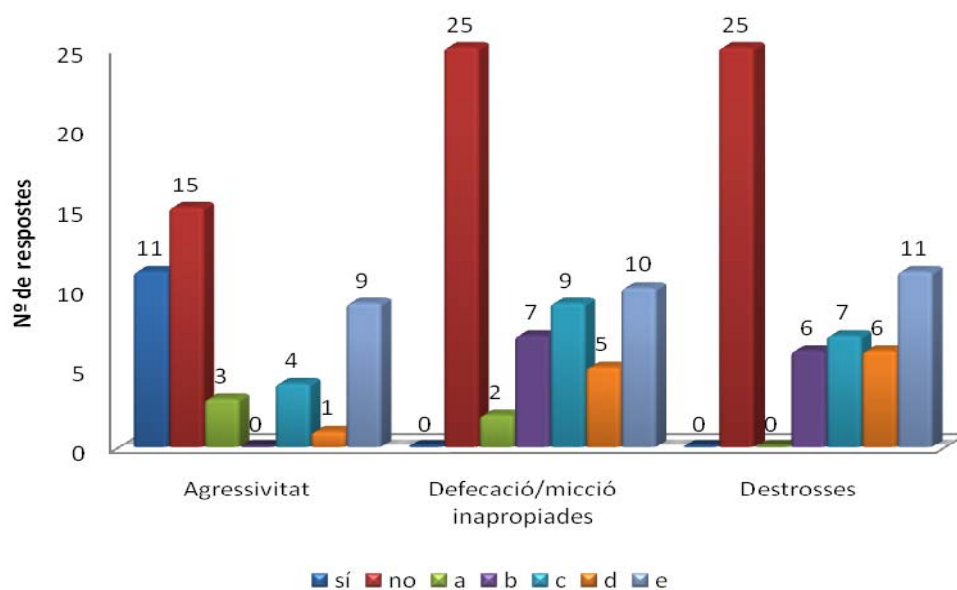
En el cas d'un animal geriàtric, s'han plantejat dues possibles justificacions de l'eutanàsia: mala qualitat de vida i per substituir l'animal vell per un cadell. Aquest ha estat el resultat:

Gràfic 22: Situacions en què s'aplicaria l'eutanàsia: animal geriàtric

En el primer cas, la majoria dels enquestats (88%) considera la situació com a motiu suficient d'eutanàsia, mentre que en el segon cas, cap dels enquestats ho ha considerat així. Entre les alternatives no n'hi ha cap que domini especialment, tot i que podríem dir que les majoritàries són negar-s'hi i intentar fer canviar d'opinió al propietari. És interessant veure que, en aquest cas, alguns enquestats han anotat altres opcions com proposar al propietari que adquireixi un cadell però que també es quedi l'animal geriàtric o educar urgentment el propietari després de negar-se a realitzar l'eutanàsia. Creiem que el sentiment general en cas que un propietari arribi a la consulta amb la intenció de sacrificar un animal geriàtric per substituir-lo per un cadell, és que cal aplicar qualsevol mesura que funcioni, tal com indica un dels estudiants enquestats.

Pel que fa als problemes de comportament, la opinió dels enquestats ha estat la següent:

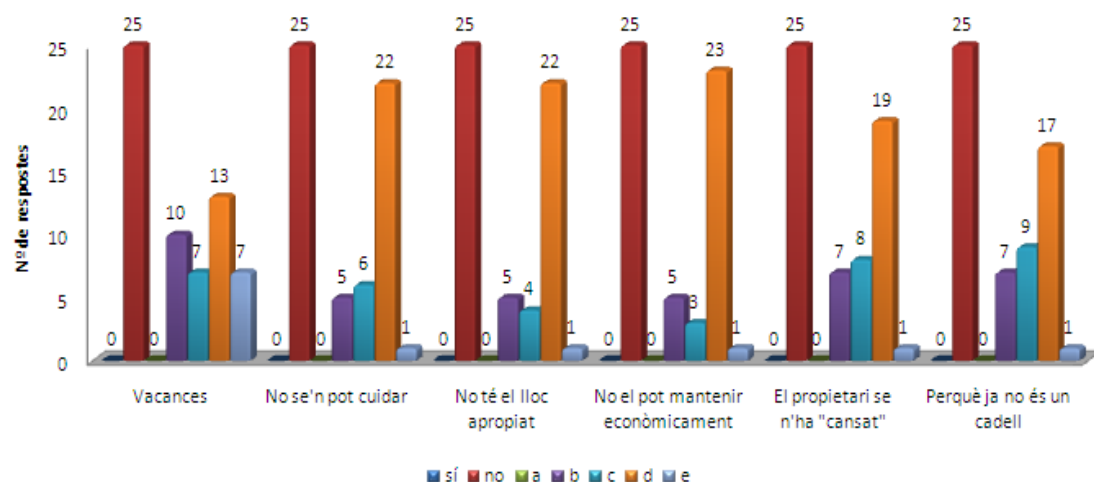
Gràfic 23: Situacions en què s'aplicaria l'eutanàsia: mal comportament

L'agressivitat és, sens dubte, el tema més controvertit. En aquest cas, un 42% de l'alumnat considera l'agressivitat com a motiu d'eutanàsia i un 58% no ho creu així. Això, probablement està causat pels dubtes que sorgeixen en qüestions de comportament que, tal com indiquen alguns enquestats, es poden solucionar (o no) mitjançant l'etologia i/o l'educació de l'animal. A més, assenyalen que tot depèn del grau d'agressivitat i contra qui va dirigida. A partir d'aquí es podria generar un debat sobre si és necessària l'eutanàsia només quan es dirigeix contra persones i no quan va dirigida a altres animals. Es podria assumir que, en aquest últim cas, el propietari hauria de poder controlar l'animal i es tractaria de vigilar quan el treu a passejar i quan algun animal s'acosta a casa seva. En canvi, si l'agressivitat va dirigida a persones, el problema es fa més gran perquè pot comportar problemes ètics, judicials i, fins i tot, de salut pública.

Pel que fa a la micció/defecació inapropiades i a les destrosses, tal com ens mostra el gràfic, el 100% dels enquestats opinen que no són motiu d'eutanàsia i, per tant, no crea controvèrsia entre els estudiants en aquest sentit. Aquí es podria plantejar què fa que un propietari pugui opinar diferent. Potser la convivència diària amb el problema de conducta d'una mascota fa que el propietari se'n cansi més ràpid. Això, juntament amb el probable desconeixement de les alternatives etològiques, podria ser un dels motius principals pels quals un propietari pensa en l'eutanàsia quan el seu animal micciona i/o defeca en llocs inapropiats o li destrossa el mobiliari de casa.

Tornant a l'enquesta en si, les alternatives proposades pels estudiants en tots tres problemes de comportament es basen en intentar modificar la conducta de l'animal enviant-lo al servei d'etologia i revisant-ne i/o modificant-ne l'educació. Altres opcions dominants són negar-s'hi i intentar fer canviar d'opinió al propietari.

El tema que potser genera més indignació i controvèrsia, és quan el propietari porta a eutanasiar un animal sa. Davant d'aquesta situació, les opinions han estat les següents:

Gràfic 24: Situacions en què s'aplicaria l'eutanàsia: animal sa

Pel que fa a l'arribada d'un animal sa a la consulta, el 100% dels enquestats, en totes les opcions plantejades, creuen que no s'ha d'eutanasiar l'animal. Probablement els estudiants

vinculen el concepte d'eutanàsia al de malaltia/patiment, per això en casos en què l'animal està sa, ningú considera apropiat eutanasiar-lo.

Possiblement, molts dels enquestats creuen que aquest perfil de propietari no és l'adequat i, per això, en totes les situacions plantejades l'alternativa majoritària és donar l'animal en adopció. D'aquesta manera, l'animal estaria en un entorn on l'estimarien de debò i el propietari es desfaria d'una nosa; que és el que sembla que sigui l'animal, des del punt en què pretén eutanasiar-lo simplement perquè se n'ha cansat, perquè ja no és un cadell o perquè se'n vol anar de vacances... En el cas de no poder-se'n cuidar, no tenir el lloc apropiat o no poder-lo mantenir econòmicament, la situació és diferent. En aquest cas el propietari tampoc és l'adequat perquè no disposa dels mitjans necessaris per a tenir una mascota, però això no vol dir que no se l'estimi. En aquest cas l'adopció també és l'opció majoritària perquè, segurament, l'animal estarà en millors condicions i el propietari no tindrà càrrecs de consciència per haver matat el seu animal. Així, s'estalviaran patiment tots dos. A més, si té sort, la persona que adopti l'animal pot donar l'oportunitat al propietari de visitar-lo de tant en tant.

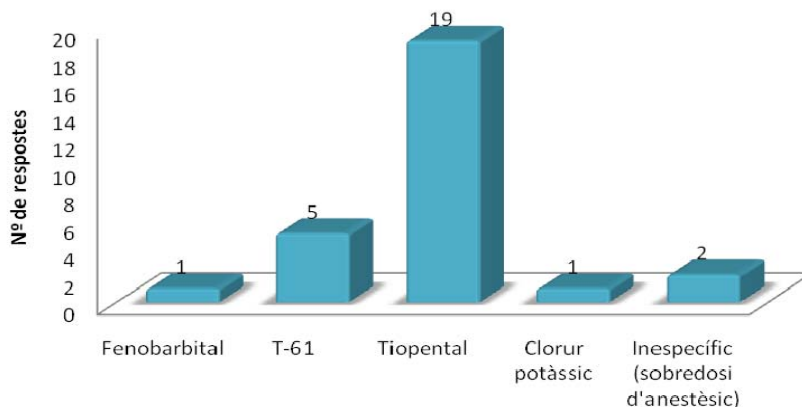
En el cas de les vacances, l'adopció segueix essent l'opció majoritària però no és tan dominant com en les altres situacions. En aquest cas els enquestats han proposat solucions diferents a les proposades a l'enquesta. Entre aquestes alternatives es troben deixar l'animal en una guarderia adequada (residència canina, felina...) o emportar-se l'animal de vacances. Val a dir, però, que si l'estada de les vacances és molt llarga, el més probable és que els propietaris desestimin aquesta opció, pel gran cost econòmic que els hi suposaria.

Pel que fa als casos en què el propietari s'ha cansat de l'animal o aquest ha deixat de ser cadell, les opcions d'intentar fer canviar d'opinió al propietari i de negar-se a realitzar l'eutanàsia també tenen un pes important. Un dels enquestats insisteix en la necessitat d'educar el propietari. Segurament si s'eduqués els propietaris hi hauria menys eutanàsies innecessàries i menys abandonaments. Seria una qüestió important a plantejar-se.

En aquesta pregunta, cal destacar que un enquestat ha triat l'opció "e" en tots els casos d'animal sa, però no ha especificat quina seria la seva actitud davant d'aquesta situació; simplement ha manifestat no estar d'acord amb cap de les opcions plantejades.

10. Quin/s fàrmac/s utilitzaries per a eutanasiar un animal?

En aquesta pregunta es pretenia saber si els estudiants coneixien els fàrmacs usats i permesos en l'eutanàsia; tant en la pràctica eutanàsica en si, com en la sedació. Aquestes han estat les respostes donades:

Gràfic 25: Fàrmacs utilitzats en l'eutanàsia

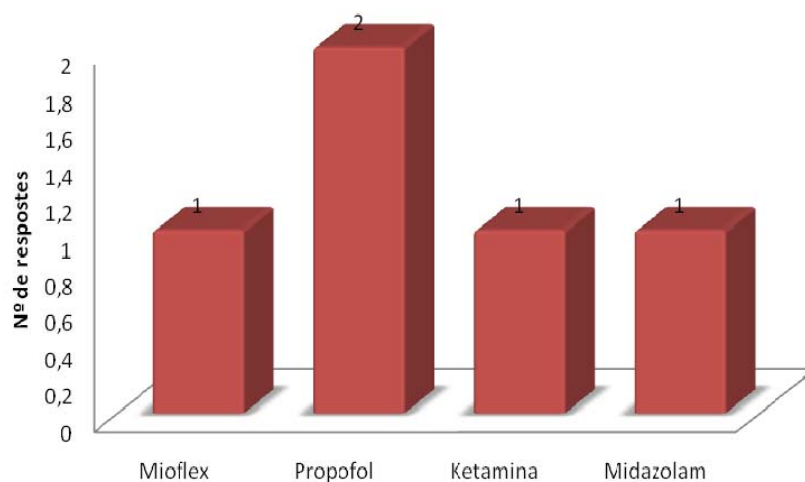
En aquest sentit cal dir que la majoria d'alumnes ha citat els fàrmacs barbitúrics per a realitzar l'eutanàsia. Els enquestats han donat diferents noms de fàrmacs, però gairebé tots estan relacionats amb barbitúrics o són diferents noms del mateix principi actiu.

També s'ha contemplat el T-61, una combinació de fàrmacs no barbitúrics també autoritzada per a dur a terme l'eutanàsia.

Per tant, en general, podríem dir que l'alumnat coneix els fàrmacs autoritzats per aplicar l'eutanàsia.

Tanmateix hi ha hagut un enquestat que ha mencionat el clorur potàssic, un fàrmac no autoritzat a causa del dolor o ansietat provocat per una parada respiratòria o cardíaca que es produeix abans que l'animal assoleixi la inconsciència. Això passa quan el clorur de potassi s'utilitza sol. Cal tenir en compte, però, que l'enquestat en qüestió també ha tingut en compte el tiopental com a opció.

Pel que fa a la sedació, hi ha més divergència d'opinions. Segurament aquest fet està causat per la gran varietat d'opcions vàlides existents:

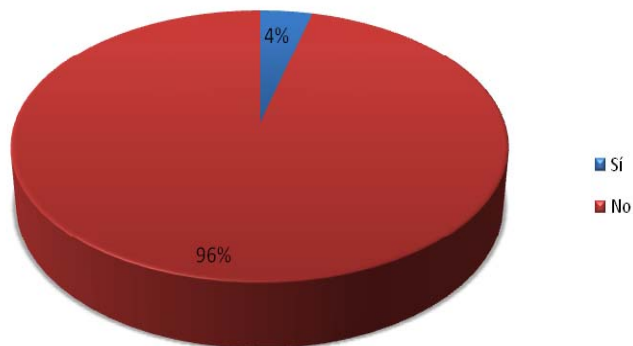

Gràfic 26: Fàrmacs utilitzats en la sedació

11. Coneixes la legislació vigent referent a l'eutanàsia?

Entenem que és important ser coneixedor de la legislació que regula activitats que properament molts dels estudiants durant a terme. Malgrat tot, aquestes han estat les respostes:

Només un 4% de l'alumnat afirma que coneix la legislació que fa referència a l'eutanàsia. Això pot estar causat pel moment en què es realitza l'enquesta (encara no s'ha acabat d'impartir el temari de l'assignatura Deontologia i Veterinària Legal) o amb el fet que els alumnes no es llegeixen i aprenen els textos legislatius. Pot ser també que

Gràfic 27: Coneixement de la legislació

alguns hagin considerat que saben les bases necessàries sobre aquest tema, però que això no sigui suficient per a afirmar que coneixen la legislació. Un exemple seria un alumne que puntualitza: “només sé que tens dret a negar-t’hi”.

És estrictament necessari conèixer-la? Amb uns fonaments bàsics ja en fem prou? Per què no la coneixem? És suficient llegir-se un text legislatiu o cal trobar-se en la situació i aplicar-la? Podríem encetar un debat interessant a partir d’aquí... o no.

4.2. ENTREVISTA

4.2.1. Objectius de l’entrevista

L’opció de fer una entrevista a algú expert i relacionat amb el tema, ens va semblar una bona manera per conèixer més a fons, i des d’un altre punt de vista, tot allò que envolta el procediment de l’eutanàsia. D’aquesta manera, vam creure que un etòleg, algú que estudia el comportament animal (entenent que els humans també som animals), podia oferir-nos una visió de globalitat i ens podria intentar desvetllar el perquè d’algunes de les accions que duem a terme les persones i del sentiment i comportament de les nostres mascotes en certes situacions. Algú que ens podia respondre tot això i molt més era el Dr. Enric Alonso de Medina, un biòleg i etòleg que exerceix de professor de Biologia Animal a la Universitat de Barcelona.

4.2.2. Transcripció de l’entrevista

1. Per què un propietari porta un animal a eutanasiar?

Penso que aquí hi ha uns 8 punts a considerar:

- 1r punt: Patologies del sistema nerviós. Hi ha molta gent que no està disposada a aguantar paràlisis, convulsions, incontinències, estats comatosos, etc. A vegades hi ha tractament, però el propietari no està disposat a continuar.
- 2n punt: Patologies que afecten a la pell: No són letals, però l’animal té mal aspecte. Fan mala olor, perden pèl, i donen una idea d’animal infecciós de cara a l’altra gent.
- 3r punt: Agressivitat. Molts animals, en arribar a certa edat, desenvolupen agressivitat. Això ho fa el fet que perden qualitats, i van desenvolupant malalties cròniques (artritis, artrosi, reuma... qualsevol exemple serveix), que els generen un mal humor constant (a l’espècie humana, això també li passa). Altres vegades, l’agressivitat ve copiada de la que hi ha a la família on viu. El gos s’adapta a aquesta agressivitat, tant activa com passiva. Aquest punt és molt delicat, perquè el veterinari se’n pot adonar veient com actuen els seus propietaris quan el porten, sobretot amb l’expressió no verbal. I això no es pot dir, perquè si al client li dius que el gos és agressiu perquè ells també ho són, pots perdre el client i fins i tot enfrontar-te a denúncies o situacions violentes. Això no es pot dir, per tant, és molt difícil de tractar aquest tema.
- 4t punt: Velleïa. Quan l’animal no té qualitat de vida.

- 5è punt: Abandonament. Hi ha molta gent que compra cadells perquè són molt atractius, però quan es fan grans se'n cansen. Així, s'aprofiten les vacances llargues per abandonar-los. És per aquest motiu que ara està prohibit que les botigues d'animals tinguin cadells a l'aparador.
- 6è punt. Malaltia greu, amb poques possibilitats de ser superada. El propietari, o algun altre membre de la família, pateix molt per l'animal, i acaben demanant l'eutanàsia. L'altra versió és que el propietari està disposat a aguantar tot el tractament que faci falta, però veu patir tant l'animal que decideix eutanasiar-lo.
- 7è punt. Consell. Algú que el porta per consell d'un metge veterinari que li ha dit que l'ha de portar.
- 8è punt. Economia. Hi ha aquell que el porta, no ens enganyem, perquè el gos li costa massa diners.

1. Com reacciona cada perfil de propietari, cada tipus de personalitat?

Depèn del propietari, i de la relació que s'hagi establert amb l'animal. Depèn de tu, de com portis el gos, com li parlis, com l'eduquis, etc. Per exemple, si un gos dorm tota la vida a l'habitació dels propietaris, l'animal se sent tan a prop de la zona de poder, del lloc on viu l'alfa, que fins i tot se sent partícip i pot arribar a desafiar l'alfa. Això establirà un tipus de relació molt diferent que un altre que li posa els límits clars. Així doncs, no hi ha límits a l'hora de pensar en les possibles reaccions de cadascú, perquè depèn del tipus de món que s'hagi format al voltant de l'animal i el seu propietari.

2. Aquesta reacció depèn de l'animal?

Sí, totalment. Un gos té una riquesa i varietat d'emocions i sentiments que es retroalimenten amb els del propietari; el gos s'implica en la relació, forma part del nucli familiar. Tot això genera uns llaços que resulten molt més difícils d'aconseguir amb un rèptil, per exemple, perquè no hi ha implicació per part de l'animal, i no hi ha retroalimentació d'emocions. Tot i això, també és ben cert que el simple fet de posar un nom a un animal considerat mascota, encara que es tracti d'un caragol en un terrari, ja crea un vincle. Per això, també és important el grau en què el propietari s'hi involucra.

Per últim, els animals també ens donen missatges amb el seu cos. Aquest és el fet que fa, per exemple, que les persones reaccionem amb molta més animadversió davant la dissecció d'un gripau, que no pas d'un altre rèptil, perquè el gripau té una forma molt més semblant a la humana que altres animals.

Ara bé, tots els animals tenen sistema nerviós, i malgrat no pugui tenir el mateix impacte haver d'eutanasiar un gos que una iguana, sabem que la iguana també pot estar patint si està malalta, també mereix l'eutanàsia si és necessària, i el propietari també mereix el mateix tracte per part del veterinari.

3. Fins a quin punt una persona té capacitat i dret per decidir sobre la vida d'un altre animal?

Les persones som animals. En el fons, som micos domèstics. Això fa que no tinguem cap tipus de potestat per decidir sobre una altra vida animal. Ara bé, de la mateixa manera com faríem amb les persones, podem recomanar l'eutanàsia d'un ésser estimat que veiem que pateix, com pot ser el gos.

4. Partint de la base que els humans som animals, hi ha raons per afirmar que som superiors? La capacitat de raonament ens dona facultats per a decidir si tenim dret a tenir control de la vida d'un animal?

No. Si es creu que l'home està fet a imatge i semblança de Déu, i que és la seva màxima obra, és natural pensar d'aquesta forma. Però jo crec en l'evolució, i l'evolució no és res més que un arbre, amb multitud de branques, on cada una d'aquestes branques és una espècie que ha aconseguit perpetuar-se, donant a entendre que, durant el procés, hi ha moltíssimes espècies més que no ho han aconseguit. Així doncs, nosaltres només som una branca més.

I llavors, superiors en què? Els humans no podem volar, els ocells són superiors? Els humans no podem respirar sota l'aigua, els peixos són superiors? Els humans, simplement, hem desenvolupat una capacitat per sobreviure, la raó, com altres animals han desenvolupat les seves. L'únic avantatge que ens dona la raó, en aquest sentit, és que tenim la capacitat de copiar, d'imitar, i per això hem fet vaixells imitant la bufeta natatòria dels peixos, o helicòpters imitant el mecanisme volador de les libèl·lules. Ara bé, la imitació sempre l'he entès com una debilitat, com una enveja per fer allò que nosaltres no podem fer i un altre sí.

5. En última instància, doncs, tenim dret a decidir sobre la vida d'un animal?

Jo crec que dret no, en tenim l'obligació. I en tenim l'obligació perquè ens estimem aquell animal i veiem que pateix. Perquè crec que també és el que voldríem fer per éssers humans estimats. Jo estic convençut que, molts animals, si ens poguéssim comunicar, ens demanarien l'eutanàsia en aquestes situacions en què la creiem convenient. Ara bé, no oblidem que tot depèn de les circumstàncies. Aquell que se'l vol treure de sobre perquè ja no li agrada no en té ni obligació ni dret, està clar.

6. Una persona pot tenir opinions contraposades en relació a l'eutanàsia humana i l'eutanàsia animal?

Sí, i hi pot haver diverses raons, però la principal continua sent que ens sentim superiors. I hi ha molts exemples per il·lustrar-ho. Hi ha qui pensa, per exemple, que l'ésser humà té ànima i la resta d'animals no, i amb això es diferencia. I és curiós, perquè la paraula "animal", prové d'ànima, d'ésser animat. Fixem-nos, també, que l'ésser humà escull, nombroses vegades, noms d'animals per insultar-se o desqualificar-se (porc, cabró, "zorra", "víbora", etc.), i d'altra banda, l'adjectiu "humà" (això és molt humà, ell és molt humà) es refereix sempre a la bondat. Un altre exemple és la pena de mort. Tothom està en contra de la pena de mort! Però això només compta pels humans, perquè continuem fent curses de braus.

7. Què diferencia la concepció dels animals en les diferents cultures, que fa que els puguem tenir com a mascotes o bé menjar-nos-els?

Bé, això és majoritàriament cultural. Va per cultures, i resulta relativament aleatori, perquè depèn de com hagi evolucionat aquella cultura en el temps. I això passa amb els animals, i passa amb tot. Les curses de braus també es consideren cultura, i per això es fan. A Sud Amèrica, per exemple, hi ha un plat molt apreciat que es fa amb xinxilla. Com pots veure, tot depèn de l'evolució cultural de cada lloc.

8. El veterinari pot cenyir-se al seu propi criteri personal, o ha de fer el que desitja el propietari?

Primerament, és el veterinari qui ha de decidir, perquè ell és l'expert. És el jutge, que sap calibrar si l'animal es pot tractar, o quina opció és més aconsellable. És evident que, si creus que l'eutanàsia no és en absolutament justificable, t'hi has de negar en rotund.

La teva professió t'obliga a escollir, perquè a més de veterinari, ets jutge de la situació, i tens la teva responsabilitat com a tal, igual com totes les professions tenen la seva, de responsabilitat.

9. Què pot significar, per a un veterinari, l'eutanàsia d'un animal?

Al principi, un trauma brutal. Després, la cosa es fa rutinària, i et desensibilitzes, però això també és important, perquè tampoc t'ha de tremolar el pols. A vegades cal ser molt fred i calculador per escollir la millor opció. D'altra banda, al principi et fas moltes preguntes (si ho hauré fet bé, si no), però mica en mica, tot això també es va silenciant, perquè també és una defensa psicològica per evitar que allò t'ofusqui.

10. En cas que un propietari vulgui eutanasiar un animal sense motiu justificat, com ha d'actuar el veterinari? (si preveu que, si no l'eutanasia ell, l'animal serà eutanasiat en un altra clínica o abandonat).

Doncs, de fet, la majoria dels veterinaris actuen fent-ho ells mateixos. La seva justificació rau en el fet que, si no ho fan ells, ho farà un altre, i l'animal acabarà eutanasiat igualment, i ells hauran perdut un client i uns ingressos.

El metge veterinari que eutanasia un animal sense motiu justificat també té responsabilitat davant una violació dels drets dels animals.

11. Com ha d'actuar un veterinari davant l'eutanàsia?

L'autèntic veterinari ha de tenir empatia, però no fins al punt d'acceptar els desitjos del propietari perquè sí. Tota persona ha de dormir tranquil·la amb allò que fa, de manera que heu de prendre les vostres pròpies decisions. Un problema greu és que hi ha gent que no pensa, i gent que no vol pensar. Haver-te de plantejar coses que et són molestes pot fer que ho rebutgis i que et neguis a entrar una mica més en aquell tema. I són aquests als qui no els ho faràs entendre de cap manera. Per tant, és important que tot veterinari que exerceixi no es negui a pensar.

Quan l'eutanàsia és necessària, cal mantenir aquesta empatia, perquè tu ho has fet moltes vegades, i ho veus d'una manera molt diferent a la del propietari. Per tant, no pots estar tan desensibilitzat com per no entendre com se sent aquella persona en aquell moment. De fet, un gos no falla mai al seu propietari, i això genera un vincle molt fort.

A l'hora d'eutanasiar un animal, hauríem de fer, com a veterinaris, diverses coses:

- Recomanar-li a la persona que no vingui sola, que vingui acompanyada d'algú de confiança.
- S'ha de mirar als ulls, al mateix nivell, per donar confiança a la persona.
- No hem de creuar els braços davant del pit, perquè és un senyal de barrera, les mans s'han de deixar de manera que convidin a la proximitat amb l'altra persona.
- S'ha de pensar que aquella persona està patint un estrès molt fort, i això farà que se'n recordi de tots els detalls del que ha passat. És normal en situacions amb estrès traumàtic. Així doncs, és important que aquesta persona pugui recordar el moment com una situació en confiança, que s'ha sentit recolzat i comprès pel veterinari, i no pas com un tràmit fred.
- Convé que se li informi de les drogues que se li administraran a l'animal, i els mecanismes com funcionen, de forma pausada i perquè ho pugui anar assimilant. A més, hem d'anar estudiant com reacciona la persona, mirant-la, per saber si hem de seguir explicant o fer una pausa.
- S'ha d'explicar la relaxació d'esfínters, la respiració agònica o les fasciculacions musculars, entre altres coses, per tal que el propietari no es trobi amb aquest tipus de coses, que xoquen, per sorpresa. Se l'ha d'avisar amb antelació.
- Si ho vol, s'ha de deixar sol el propietari amb el gos, per tal que pugui acomiadar-se'n. Moltes persones ho necessiten, i ens ho agrairan.
- Hem de deixar que el propietari faci el que necessiti amb l'animal, encara que ens sembli ridícul o innecessari (llegir-los una poesia, posar-los una espelma). Cada persona necessita coses diferents, i ho hem de respectar, i si pot ser, permetre'ls-ho.
- Fer entrar o sortir el propietari, si pot ser, per una altra porta que no sigui la principal, perquè el propietari veu els altres animals, que estan alegres, i això encara el posa més trist.

La persona a qui se li permet i se li explica tot això, mai dirà que el metge veterinari ha estat massa fred.

5. CONCLUSIONS

En un principi, ens havíem plantejat aquest treball per entendre una mica millor tot el fenomen de l'eutanàsia i tots els jugadors que hi tenen un paper. Sabem que plantejar-se què fer amb la vida d'un animal quan al pacient li manca, o a curt termini li mancarà, el benestar, donades les circumstàncies de dolor físic i de patiment psíquic (angoixa), moltes vegades és una decisió complicada que comporta dilemes ètics. Tanmateix, també es diu que quan el patiment animal és impossible de controlar, l'única manera de posar-hi fi consisteix en provocar una mort afable, encara que pugui semblar paradoxal. I no només és paradoxal, sinó que tot això genera un debat força complicat. Per tant, en aquest treball, per intentar treure l'entrellat de tot plegat, hem intentat analitzar una multitud de factors que intervenen en aquest fenomen.

Sabíem que no obtindríem cap conclusió absoluta, ja que això és impossible en un tema com aquest, però sí que, el fet d'escoltar i entendre totes les posicions ens aporta una idea més acurada de l'eutanàsia i tot el que l'envolta i, per què no, ens pot ajudar a elegir millor les nostres decisions un cop esdevinguem veterinaris.

L'eutanàsia és un tema complicat per si sol, la qual cosa fa que tot el que hi estigui implicat també ho sigui. Per començar, existeixen una gran quantitat de principis ètics que recomanen com actuar a l'hora de practicar l'eutanàsia. És important que això hi sigui, però resulta molt més confús quan ens endinsem en termes legals. De fet, creiem que si un assumpte mereix un anàlisi tan detallat i delicat com per dedicar-li extenses pàgines de preceptes morals i procediments adequats, tot això s'hauria de veure reflectit en la legislació. Segurament, les lleis sempre esdevenen més conservadores i prudents que les intencions generals. Tot i així, creiem que la legislació encara està molt mancada, i això provoca l'aparició de pactes tàcits de silenci dins del sector, d'una sensació de poc recolzament i, per tant, una competència malsana que acaba perjudicant a tots els implicats. Un veterinari pot denunciar un propietari que s'ha presentat a la seva clínica per eutanasiar el seu animal al·legant un motiu injustificat? No sabem si això és delictiu o no i, per tant, tampoc sabem com hem d'actuar. De la mateixa manera, un veterinari sap que si ell es nega a realitzar una eutanàsia, el més probable és que s'acabi fent en un altre centre. Què ha de fer? Una opció és negar-s'hi i, per tant, perdre un client i uns ingressos econòmics que, no ens enganyem, tots desitgem. En canvi, si acceptes sense estar-hi d'acord, se't genera un desajustament de consciència que et pot fer passar males estones. A tothom li agrada ser conseqüent amb el que promulga i poder estar tranquil, estant segur que actua segons les lleis morals que creu adequades. Per tant, no faria falta definir clarament què és un delictiu i què no? Creiem que s'ha de marcar la línia que separa ambdós conceptes. L'eutanàsia en un animal malalt o amb mala qualitat de vida pot generar un debat. L'eutanàsia completament injustificada per animals dels quals t'has cansat, o fins i tot per motius més rocambolescos i indignants, no. Per què no sancionar-ho, doncs? D'aquesta manera, es podrien denunciar els actes il·legals i acabar obtenint el millor per l'animal. Malgrat tot, això també mereix una reflexió posterior. Si eutanasiar animals en certes situacions estigués prohibit per llei, se n'eutanasiarien menys? Segurament sí, però potser les conseqüències serien encara pitjors. Tots sabem que molta gent es punxa d'amagat perquè la droga està prohibida. Què passaria, doncs, amb els animals no desitjats per propietaris sense escrúpols? Segurament, el seu final resultaria molt pitjor que no pas l'eutanàsia. Què s'hauria de fer, doncs? No ho sabem, però en algun moment s'hi hauria de donar prou importància com per tractar-ho seriosament.

D'altra banda, també ens hem preguntat molt sobre la necessitat de l'eutanàsia. En quin moment es considera justificada? En els extrems, tots tenim clares les nostres posicions. Però, què passa quan les línies s'ajunten, els límits es confonen i tot es barreja? Totes les situacions són diferents, i depèn molt de la relació animal – propietari, de la relació propietari

– veterinari, i de la manera de ser i la realitat de cadascú. Si ens preguntem, per exemple, si és lícit eutanasiar un animal amb una malaltia crònica que requereix cures especials indispensables, perquè el seu propietari és aprensiu o poc hàbil; segurament, la majoria de gent pensa que el propietari s'ha d'aguantar i sacrificar-se una mica pel seu animal (o potser no ho pensa tothom, vés a saber; el cas és que nosaltres sí que ho veiem així). Però, si entrem en la infinitat de matisos que es poden plantejar, segur que tot esdevindrà més dubtós. Què passa si la malaltia és tan crònica i incurable, però permet una relativa qualitat de vida per l'animal (per exemple, una artrosi severa). I si el propietari és una persona que va en cadira de rodes, i no pot aplicar les cures al seu animal?

També ens podem plantejar els ideals d'una persona, i la seva relació amb l'animal. Està bé que una persona eutanasiï el seu animal malalt perquè no li dóna prou importància o no s'hi vol gastar diners? Però i si no els té, aquests diners? Això acaba per no ser culpa de ningú. Sí, podríem dir que aquesta persona hauria pogut ser més responsable i preguntar-se si podria mantenir un animal, abans de tenir-lo, però un cop s'arriba en aquesta situació, no pots fer pagar a l'animal la irresponsabilitat d'una persona. I el veterinari, ha de fer actes de caritat? Resulta molt bonic pensar que sí i, la veritat, creiem que seria meravellós que això pogués ser així, però els veterinaris també necessiten menjar cada dia, i fent-ho així no se'n sortiran. I si hi hagués una mena de seguretat social per animals? S'acabarien els problemes de diners, però segurament en sorgirien de nous, com la desgana dels veterinaris, que actualment pateixen els metges públics. I això encara ens porta més enllà. La medicina hauria de ser un negoci? És a dir, una persona ha de cobrar pels seus serveis mèdics? Tot seria més fàcil si no fos així, però una persona no pot llançar per la borda l'esforç de tota una joventut per no tenir res a canvi. Deixant de banda la medicina humana, perquè això és un altre tema que podria omplir multitud de treballs, la veterinària és una professió, una activitat que normalment et manté ocupat la major part del dia, i que per tant, no et deixa temps per lucrar-te en altres coses. Així doncs, de moment, és una necessitat poder viure de la medicina.

Però seguim preguntant-nos per certes situacions. I les creences? El propietari també pot tenir una idea determinada sobre l'eutanàsia, com bé passa amb l'eutanàsia humana. Això també podria fer que s'allargués el patiment d'un animal sense sentit. I també, fins ara, sempre hem titllat la insensibilitat del propietari com la causa del patiment d'un animal. És lògic veure-ho així. Però, també es pot produir el cas contrari, en què una persona s'estima tant un animal, que l'egoisme l'empeny a perllongar-li la vida quan potser això ja no té raó de ser. Quin és el límit de patiment d'un animal? Seria molt diferent si els ho poguéssim preguntar, però com que això no és possible, haurem de seguir gestionant les seves vides quan depenen de nosaltres, i seguir debatent, per aconseguir conclusions i actuacions cada dia més beneficioses per tothom. I és que el debat i la discussió constructiva no s'haurien de perdre mai, perquè són un acte de comunicació que fa moure el món.

Pel que fa als estudis de veterinària: La carrera de veterinària està ben plantejada? Bé, és una pregunta una mica grossa, potser, i molt difícil de contestar. Però, pel cas que ens ocupa, com ens ensenya la carrera?

Primerament, cal dir que l'eutanàsia és un tema que es toca molt de rebot. Surt a les classes i als temaris de moltes assignatures, però cap d'elles la tracta amb la profunditat que creiem que es mereix. De fet, l'eutanàsia d'animals domèstics és una de les tasques més freqüents en una clínica veterinària, de manera que ens haurien de preparar per dur-la a terme, tant pràcticament com psicològicament. La majoria de gent entra als estudis veterinaris pensant en curar animals i, tot i saber que l'eutanàsia també forma part de l'activitat diària de l'ofici, la deixen de banda a les seves ments per pensar-hi en una altra ocasió. Però aquesta ocasió no arriba fins que t'hi trobes de forma professional, moment en el qual ja hi hauries d'estar una mica preparat.

De fet, no només és important saber realitzar l'eutanàsia correctament, i saber-la acceptar, sinó que a més, cal tractar un propietari afectat per allò que està fent, amb la

sensibilitat que es mereix. I això no acaba sent altra cosa que etologia. És molt important saber llegir el llenguatge no verbal del propietari, i ajudar-lo a sobrepassar el moment de la millor manera. És feina nostra com a veterinaris, dur a terme una mica de psicologia en certes ocasions. I això s'hauria d'ensenyar a etologia, a la qual se li dóna molt poc valor durant la carrera, tot i que acabes descobrint que és una de les disciplines més importants de la professió, ja que saber entendre els animals i les persones que hi conviuen és una de les consultes més freqüents.

Relatiu a les enquestes, primerament, cal remarcar un parell de coses curioses. Pel que fa a la predisposició per omplir l'enquesta, hi ha hagut una clara diferència entre els estudiants de veterinària i els veterinaris llicenciats. Hem aconseguit fer poques enquestes a veterinaris, i la majoria han estat contestades amb desgana o poca cura. N'havíem intentat fer més, però la seva deixadesa o excés de feina ho van impedir. En canvi, amb els estudiants, ha estat completament diferent. La gran majoria ha contestat de bona gana, esforçant-s'hi i aportant idees a les parts d'opinió oberta. Aquesta diferència podria ser merament circumstancial, una casualitat. I no dubtem que sigui així, perquè és evident que, si es tractés d'un experiment, la mostra seria absolutament escassa, i les conclusions poc determinants. Tot i així, ens podem plantejar algunes preguntes sobre la mentalitat en cada època de la vida. Els joves col·laborem més? Els adults anteposen egoïstament les seves preocupacions per sobre de les de la societat en general? O és que potser els joves tenen menys coses de què preocupar-se?

Tot això, ens porta a una altra conclusió. Sembla ser, segons els resultats de les enquestes, que els estudiants som molt més idealistes que no pas els professionals ja llicenciats. De fet, sempre s'ha dit que el jovent cultiva un idealisme agressiu que majoritàriament acaba marcint-se d'acord amb el pas dels anys. I creiem que això s'ha vist reflectit en les enquestes, ja que les respostes dels veterinaris (tot i que amb algunes mancances, insistim), semblen ser molt més realistes que no pas dels estudiants. Aquests últims, han respost que l'eutanàsia és innecessària en una major part d'ocasions, oferint unes alternatives que caldria valorar fins a quin punt són viables. Una de les més acceptades, ha estat donar el gos en adopció però, a qui? L'interès més comú es troba en els cadells sans. Per tant, qui voldrà un animal de mitjana edat que, a sobre té algun problema? I encara que no el tingui, les possibilitats d'adopció són reduïdes. I una gosslera? La gosslera potser és la millor opció, però tampoc compta amb un volum adequat de recursos, i és ben sabut que es troben plenes a vessar, i que fins i tot han d'acabar aplicant ells l'eutanàsia per treure's la sobrecàrrega d'animals. I, parem-nos a pensar, segurament aquesta eutanàsia, feta en una gosslera, no deu ser pas tan pulcre com la que faria un veterinari.

Així doncs, falten opcions. Falten alternatives i possibilitats. Potser si hi haguessin més cartes per agafar, les idees del jovent no serien tan impossibles, i l'idealisme seria quelcom una mica més realitzable. Ara bé, també cal preguntar-nos com haurà canviat la manera de pensar d'aquest jovent (nosaltres inclosos), un cop assoleixin la completa edat adulta i un bagatge professional, ja que és evident que els joves i els adults no són races diferents; sinó que uns han estat el que altres són, i els altres són el que aquests seran. Per tant, alguna cosa ha de canviar perquè totes les generacions funcionin de la mateixa manera.

Parem-nos a analitzar la versió adulta, ara. És cert que saben més de què parlen, perquè han viscut les situacions en primera persona i són conscients de què és possible en cada moment. Ara bé, això els justifica sempre? Sempre s'ha dit que els joves són idealistes, però també és un tòpic que els adults són reticents als canvis. I si eutanasiem un gos tot i conèixer gossleres que el podrien acceptar? Fan sempre tot el que poden, pels animals, o es limiten a l'opció fàcil?

D'altra banda, i canviant completament de tema, en les enquestes també ens trobem que la majoria de respostes estan donades pensant en termes generals. Bé, i de fet, és ben normal que sigui així, perquè tots generalitzem a l'hora de parlar, és inevitable. Ara bé, tots sabem que generalitzar no acostuma a ser beneficiós per a un individu únic, que pot ser que

no compleixi les normes establertes de l'estandardització. Passa a tots els àmbits i sectors, i no n'és pas aquest una excepció. Potser, doncs, les respostes s'haurien de matisar i relativitzar a cada situació, i tot i que en una enquesta és difícil fer-ho així, tenir-ho sempre present durant l'exercici professional. Cada situació és un món. I és un món que s'ha d'analitzar per prendre les decisions correctes, que segur que seran diferents de la resta de situacions.

Finalment, quines conclusions hem obtingut? Possiblement, res aplicable de forma pràctica, i menys encara que puguem utilitzar en la nostra vida professional si no hi ha un estament que dicti certes normes obligatòries (sí, perquè les coses funcionin, s'han de fer així). Per tant, de moment s'ha de deixar tot a criteri personal. Però, es podrien implementar mesures per millorar el tractament de l'eutanàsia per part de tota la societat? Per exemple, en el moment en què adquireixes un animal, et podrien fer firmar un paper de consentiment en què assumeixes totes les responsabilitats que incumbeixen aquell animal i que, per tant, respons legalment a totes les accions punibles que puguis aplicar a l'animal. Si l'abandones, es podrà saber qui n'ha estat el propietari i demanar-n'hi responsabilitats (però és que no hi ha base legal!; certament, fóra important redactar un conjunt de lleis relacionades amb tot aquest assumpte).

Deixant-ho de banda tot plegat, el més important, i cabdal perquè les coses es facin de la millor manera, és apel·lar al sentit comú i la responsabilitat. Si totes les parts ens autoimposem un mínim sentit de la responsabilitat, és més probable que les coses surtin millor, perquè si el sensat no és el veterinari, ho serà el propietari. Hem de pensar que, en el fons, són les mascotes les que pateixen les conseqüències. I també hem de pensar que fa milers d'anys que els vam domesticar, i uns quants menys que vam decidir incorporar-los a la família, com a membres. Si hem estat capaços d'arribar fins aquí, no hem d'atorgar, a les nostres mascotes, la cura, l'estima i l'atenció que es mereixen? És una cosa que cadascú ha de reflexionar per ell mateix.

“Una persona pot compartir amb la societat l'odi cap a l'eutanàsia de conveniència, i alhora, la responsabilitat social d'haver creat aquest problema”.

Rollin B.

6. BIBLIOGRAFIA

Articles:

- Aragonés J, Capacés J, Mendieta R, Román B, Verde M. (2004). Veterinarios y el final de la vida. Eutanasia: Un acto clínico complejo. AVEPA. 1-37
- Arkow P. (1998). Application of ethics to animal welfare. Applied Animal Behaviour Science 59(1-3). 193-200
- Frid MH, Perea AT. (2007). Euthanasia & thanatology in small animals. Journal of Veterinary Behaviour: Clinical Applications and Research 2(2). 35-39
- Grimm KA. (2002). Euthanasia. Veterinary Anesthesia and Pain Management Secrets. 307-309
- Shaw JR, Lagoni L. (2007). End-of-Life Communication in Veterinary Medicine: Delivering Bad News and Euthanasia Decision Making. Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice 37(1). 95-108

Llibres:

- Rollin B. (2006). An introduction to Veterinary Medical Ethics. Theory and Cases. 2a edició. USA: Blackwell Publishing.